

ČLANCI / PAPERS

UDK: Znidarčić, L.:272-662:3+27-662:3
Znidarčić,L.:343.261
Znidarčić,L.94(497.5)“1918/2001“
Izvorni znanstveni rad
Primljeno 4. lipnja 2021.
DOI: 10.38003/zrffs.15.1

Zdravko Matić
Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“
HR-10000 Zagreb, Ilica 256b
zdravko.matic71@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0552-9926>

DR. LAV ZNIDARČIĆ, KATOLIČKI DJELATNIK, HRVATSKI UZNIK
I DUGOGODIŠNJI PREDSEDNIK KRIŽARSKJE ORGANIZACIJE
(SPLIT, 14. KOLOVOZA 1918. – ZAGREB, 23. PROSINCA 2001.)

Sažetak

Autor je na temelju neobjavljene arhivske građe i recentne literature istražio život i djelovanje dr. Lava Znidarčića, katoličkoga djelatnika, hrvatskoga uznika i dugogodišnjega predsjednika Velikoga križarskog bratstva, vodeće katoličke organizacije u tadašnjoj Kraljevini Jugoslaviji. Dužnost predsjednika Velikoga križarskog bratstva (VKB-a) obnašao je od 1942. do 1945. godine kada ga je izabrao, a potom i potvrdio zagrebački nadbiskup dr. Alojzije Stepinac. Bio je predsjednik VKB-a sve do njegova raspuštanja 1945. godine, ali ga je potajno vodio sve do 1993. godine kada njegovo predsjedanje preuzima dr. sc. Petar Kraljević, prof.

Dr. Lav Znidarčić rodio se 14. kolovoza 1918. u Splitu u tradicionalnoj katoličkoj obitelji. Iako kršćanski odgajan, jedan dio njegove obitelji prihvatio je marksističku ideologiju i ateistički svjetonazor.

Dr. Lav Znidarčić od najranije se mladosti opredijelio za Orlovsku organizaciju u kojoj je već 1926. postao njezinim aktivnim članom. Nakon što je Šestosiječanjskom diktaturom 1929. njezin rad bio zabranjen, početkom 1930. aktivno se uključio u osnivanje i rad Križarske organizacije. U vrijeme Drugoga svjetskog rata pokazao se kao mudar i pragmatičan vođa Velikoga križarskog bratstva te dosljedan i odan ideji blaženoga Ivana Merza o izvanstranačnosti i nepolitičnosti Križarske organizacije, što je dosljedno zastupao sve do svoje smrti.

Zbog njegova društvenog angažmana nakon Drugoga svjetskog rata, komunistička ga je vlast više puta uhićivala i osuđivala, ali ga to nije pokolebalo u radu ostavši do kraja dosljedan ideji blaženoga Ivana Merza i Katoličkoj akciji.

Ključne riječi: dr. Lav Znidarčić, komunizam, NDH, predsjednik, progon, režim, Veliko križarsko bratstvo, uhićenje

1. Uvod

Bogata arhivska građa dr. Lava Znidarčića, dugogodišnjega predsjednika Križarske organizacije (1942. – 1945./1993.), o ustroju i djelovanju katoličkih organizacija njegova razdoblja sačuvana je u njegovu arhivu koji se čuva u privatnoj ostavštini obitelji Bauer-Znidarčić. U fondu *Križarska organizacija* nalazi se ukupno devet kutija s više od dvije tisuće dokumenata koje je Lav Znidarčić sakupljao posljednjih 60 godina. Dio građe odnosi se na personalije dr. Lava Znidarčića, dr. Ivana Protulipca, dr. Felixa Niedzielskoga, dr. Avelina Čepulića, prof. Marije Stanković i drugih čelnika Hrvatskoga orlovskog saveza, Velikoga križarskog bratstva i Velikoga križarskog sestrinstva. U njegovu arhivu nalazimo mnoge dokumente koji govore o osnivanju i djelovanju Orlovske organizacije i Križarske organizacije. U navedenome arhivu čuvaju se dokumenti koji se odnose na Hrvatski katolički pokret i Katoličku akciju te pisma, dopisnice i druga korespondencija između dr. Ivana Protulipca i zagrebačkoga nadbiskupa Antuna Bauera, kao i drugih čelnika tih organizacija. U istoj se kutiji čuva i arhivska građa koja se odnosi na Križarsko okružje na Hvaru od 1929. do 1942. godine, potom fascikl koji se odnosi na rukopis iz ostavštine kardinala Franje Šepera, a koji govori o osnivanju i djelovanju Drugoga đakčkog križarskog sestrinstva svete Katarine iz Zagreba od 1933. do 1943. godine, te dokumentacija Frane Grgića od 1924. do 1942. godine. Vrijedna je prepiska nadbiskupa koadjutora dr. Alojzija Stepinca s čelnicima Katoličke akcije iz 1936. godine, kao i pisma krčkoga biskupa Josipa Srebrnića upućena vrhbosanskomu nadbiskupu Ivanu Šariću 1939. godine, ali i druga pisma koja govore o mnogim aktivnostima tadašnjega katoličkog vodstva. U fondu *Orlovstvo* (Hrvatski orlovski savez) – organizacija koja je preteča Križarske organizacije – sačuvan je *Ustav Hrvatskoga skautskog saveza* iz 1924. godine, ondašnje novine *Katolički list*, *Dugootočka rič*, *Organizacijski vjesnik*, *Đački Orao*, *Vjesnik Mahnićeva đakčkoga orlovskog okružja*, *Orlovski kalendar*, *Križarski kalendar* i dr. U arhivu se čuva i dokumentacija koja se odnosi na orlovske sletove iz Brna 1922., Šibenika 1925., Rima 1926. i dr, kao i mnogi isječci iz novina koji svjedoče o vremenu djelovanja katoličkih aktivista.

Mnogo je dokumenata koji se odnosi na križare, Veliko križarsko bratstvo te dopise upućene na različite adrese. Rukopis *Program rada Đakčkoga križarskog bratstva svetoga Križa u Splitu od 10. rujna 1934. do 23. prosinca 1934. godine* vrlo je vrijedna arhivska građa koja se odnosi na nacrt rada Đakčkoga križarskog bratstva u Splitu sadržeći sadržajnu korespondenciju između Velikoga križarskog bratstva i Križarskoga bratstva u Splitu, a tu se nalazi i *Okružnica* svim križarskim okružjima, odborima i križarskim bratstvima s temom o glavnome godišnjem zasjedanju Velikoga križarskog bratstva i izboru novoga vodstva s definiranjem novih interesa djelovanja.

Posebno dragocjen izvor predstavlja križarski tisak: dnevnik *Taboraš* i tjednici *U rovovima* i *Križ*, koji su križari pokrenuli 1945. godine. Sačuvani su i *Seniorski vjesnik*, glasilo hrvatskih i slovenskih katoličkih seniora za 1918. i 1919. godinu, *Luč*, glasilo hrvatskoga katoličkog narodnog đastva za 1929. godinu, *Križarska straža*, glasilo Križarske organizacije, *Nova Evropa* (na ćirilici) te *Gospina krunica*. U fasciklu koji se odnosi na križarice i križarsko sestrinstvo nalaze se pisma i novine koje svjedoče o radu Velikoga križarskog sestrinstva. U kutijama od br. 5 do br. 8. sačuvana je arhivska građa koja se odnosi na djelovanje Velikoga križarskog bratstva

i sestrinstva od 1990. do 2000. godine. Arhiva obiluje pismima, novinskim člancima, uredbama, dekretima mjesnih biskupa i drugom dragocjenom građom.

Ovim radom želimo prikazati život i djelo dr. Lava Znidarčića, zaslužna katoličkoga djelatnika, bliska suradnika dr. Alojzija Stepinca. Znidarčić je za mnoge bio kontroverzna osoba jer je bio predsjednik Velikoga križarskog bratstva u vrlo teškome i složenome političkom razdoblju od 1942. do 1945. godine te je jedan od rijetkih dužnosnika Katoličke organizacije koji je preživio nakon Drugoga svjetskog rata u vrijeme obračuna s „narodnim neprijateljem“. Nakon 1945., iako je VKB kao organizacija raspuštena odlukom nadbiskupa Alojzija Stepinca, Lav Znidarčić i dalje je „tajno“ vodio Križarsku organizaciju sve do 1993. kada je demokratskim promjenama 1991. omogućeno djelovanje svim raspuštenim i/ili zabranjenim katoličkim organizacijama u Hrvatskoj.

2. Biografija dr. Lava Znidarčića

Dr. Lav Znidarčić rodio se 14. kolovoza 1918. godine u Splitu. Njegovi roditelji bili su otac Ivan i majka Josipa, rođena Kabatnik.¹ Bilo je to vrijeme kada je intenzivno započelo formiranje Države Slovenaca, Hrvata i Srba sa sjedištem u Zagrebu. Vlast je nominalno obećavala svima jednake mogućnosti, ali je društvena i politička stvarnost bila posve drugačija od onoga što je dogovoreno sa sastavnicama nove države. Završetak Prvoga svjetskog rata 1918. godine ostavio je svoje posljedice i na području cijele Dalmacije. Velika neimaština, slab urod, glad, nezaposlenost i politička previranja glavne su oznake stanja i u Splitu.

Znidarčići su tada živjeli u Splitu. Lavov otac Ivan Znidarčić (25. 2. 1876. – 9. 11. 1945.) bio je podrijetlom iz Slovenije (Kostanjevica kod Gorice), a 1900. godine došao je u Split u potrazi za boljim životom.² U to vrijeme Split je imao 21925 stanovnika, mnoga poduzeća i niz novih građevina koje su sagrađene tijekom 19. stoljeća (Gelo 1998: 163). Split je bio Ivanovo planirano odredište nakon odrađenoga posla u Grazu gdje je radio za nakladničku kuću *Styria*. U travnju 1900. s dobrim preporukama i iskustvom u izdavaštvu dobio je posao u nadbiskupskoj knjižari i tiskari *Leonova tiskara*, koju je uspješno vodio u vrijeme stolovanja biskupa Filipa Frane Nakića (1837. – 1910.).³ Katoličku tiskaru i sjemenišnu knjižaru, poslije nazvanu *Hrvatska knjižara*, kao i katoličke novine *Dan*, osnovao je splitsko-makarski biskup monsijor Filip Frane Nakić koji je snažno podupirao širenje katoličkoga pokreta među mladima (Kovačić 1999: 15–17). Novi posao na kojemu je radio mladi Ivan Znidarčić bio je i više nego dinamičan, a zahtijevao je brigu oko tiskanja knjiga i njihovu distribuciju po knjižarama.

Split je početkom 20. stoljeća bio trgovački grad s gradskom lukom, ali i vrlo dinamičnim kulturnim životom koji je nudio mnoge sadržaje. Bio je to mediteranski grad koji je puno obećavao, napose za mlade ljude koji su željeli ostati živjeti i raditi u Splitu.

1 HR – Arhiva Lava Znidarčića (dalje: ALZ), Zagreb, fond: Personalije, kut. 1. Testimonium nativitatis et baptismi (Krsni list Lava Znidarčića).

2 HR – ALZ, fond: Personalije, kut. 1. Lav Znidarčić, Bilješke (rukopis).

3 HR – ALZ, fond: Personalije, kut. 1. Lav Znidarčić (rukopis); Služenje Crkvi i narodu, dr. Lav Znidarčić (1918. – 2018.), (2018). Spomenica u povodu 100. obljetnice rođenja. Zagreb: Vlastita naklada.

Ivan Znidarčić u Splitu je upoznao i svoju buduću suprugu Josipu/Jozicu Kabatnik (12. 12. 1878. – 12. 9. 1966.), rođenu u Puli, s kojom se vjenčao 2. veljače 1903. godine na Hvaru.⁴ U braku im se rodilo desetero djece od kojih je troje umrlo u ranome djetinjstvu. Osim Lava, koji je bio rođen kao deveto dijete, imali su još četiri kćeri i dva sina: Anka/Anči (1903. – 1991.), prof., udana Berus; Mila (1905. – 1981.), mag. farmacije, udana Dorbić; Henrik/Riko (1907. – 1942.); Natalija (1909. – 1975.), prof., udana Tkalec; Marija (1911. – 1996.), inž. agronomije i Mladen (1920. – 1993.).⁵ Bila je to tradicionalna katolička obitelj koja se uklapala u sve pore ondašnjega kulturnog i društvenog života.

Zbog potreba u Arheološkome muzeju pod vodstvom tadašnjega ravnatelja don Frane Bulića, Ivan Znidarčić dobio je posao 1905. godine koji je radio do 1921. godine. Nakon toga ponuđeno mu je mjesto upravitelja katoličke *Hrvatske knjižare* u Splitu koju je uspješno vodio sve do svoje smrti. Umro je 1945. u 69. godini.⁶

Sva su njegova djeca bila uspješna u svojim karijerama, no iako su kršćanski odgajani, jedan dio njih prihvatio je marksističku ideologiju i ateistički svjetonazor. Posebno je u tome prednjačila Anka Znidarčić, udana Berus, koja je u komunističkoj Jugoslaviji obnašala visoke državne i partijske dužnosti. Između ostaloga, bila je članica Politbiroa Centralnoga komiteta Komunističke partije Hrvatske, članica Zemaljskoga antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske od njegova osnivanja i Antifašističkoga vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije od njegova drugog zasjedanja. Poslije Drugoga svjetskog rata obavljala je niz istaknutih partijskih i državnih dužnosti. Bila je ministrica financija Narodne Republike Hrvatske (1945. – 1949. i 1950. – 1953.), predsjednica Komisije državne kontrole Narodne Republike Hrvatske (1949./1950.), članica Saveznoga izvršnog vijeća (1953. – 1956.) i Izvršnoga vijeća Sabora Socijalističke Republike Hrvatske, predsjednica Republičkoga komiteta Saveza socijalističkoga naroda Narodne Hrvatske (1960. – 1963.) te savezna poslanica i republička zastupnica u više saziva. Birana je za članicu Centralnoga komiteta Komunističke partije Hrvatske (1942. – 1963.) i Centralnoga komiteta Saveza komunista Jugoslavije (1952. – 1969.), a bila je i članica Savjeta Federacije itd.⁷ Drugi sin Ivana i Josipe, Henrik Znidarčić, bio je dragovoljac u Španjolskome građanskom ratu, ali je poginuo za vrijeme Drugoga svjetskog rata pod nerazjašnjenim okolnostima.⁸ Bio je to velik udarac za cijelu obitelj kako je zapisao Lav Znidarčić.⁹

U pismu što mu ga je otac Ivan poslao 15. svibnja 1943. razvidno je kako se obitelj osjećala:

Dragi moj Lavo! Zadnja Tvoja viest u pogled Rika jako me je zabrinula, a i majku. Pišem Ti danas bez njezinog znanja te Ti iskreno velim, da sam skoro

4 HR – ALZ, fond: Personalije, kut. 1. Bilješke (rukopis).

5 HR – ALZ, fond: Personalije, kut. 1. Bilješke Lava Znidarčića (rukopis).

6 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Lav Znidarčić (rukopis). Nažalost, u ALZ-u ne nalazimo detaljnije podatke o njegovoj majci.

7 *Hrvatski biografski leksikon*, knj. I. 1983. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod.

8 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Lav Znidarčić (rukopis). Henrik Znidarčić, rodio se 1907. godine. Već kao mladić bio je zanesen idejom o socijalnoj pravednosti te odlazi kao dragovoljac u Španjolsku da bi sudjelovao u Španjolskome građanskom ratu nakon čega se vraća u Hrvatsku. Međutim, nestao je 1942. godine te se pretpostavlja da je ubijen.

9 HR – ALZ, fond: Personalije, kut. 1. Lav Znidarčić (rukopis).

osvjedočen da nam Ti nešto sakrivaš jer se bojiš kazati golu istinu. Ako je zbilja odputovao u Njemačku, osvjedočen sam, da bi se bio već javio ili nama ili Tebi, ali se bojim da je bio otpremljen na drugi svijet. Molim te da mi iskreno i bez ikakve bojazni pišeš, što znaš bilo pozitivno bilo samo po prepričavanju, pak da smo mirni. Ako je pak morao biti žrtva svojih nazora i izpaštao svoj neposluh prema savjetima roditelja, neka mu Bog bude milostiv sudac, s naše strane smo mu već davno sve oprostili i uvijek se za njega molili. Dakle molim te da mi u tom pogledu javiš čistu istinu i sve što o tomu znaš. Piši mi svakako napose, a nes drugim stvarima zajedno. Ljubi te pape.¹⁰

Mladi Lav Znidarčić od ranoga se djetinjstva isticao svojom bistrinom, dubokom zrelosti te željom za istraživanjem. Prva četiri razreda osnovne škole i osam razreda klasične gimnazije završio je u rodnome gradu.¹¹ Veliku je maturu Znidarčić položio 1937. godine prema ondašnjim propisima pred tročlanim školskim povjerenstvom.¹² Već u osnovnoj školi 1926. postao je članom Orlovske organizacije u kojoj je ostao sve do njezina raspuštanja 1929. godine.¹³ O tome je dr. Znidarčić u svojim bilješkama zapisao:

Kao mladi orlovski naraštajac položio sam 1927. g. zakletvu na svečanosti koja je bila priređena u splitskoj „Orlani“ blizu Rezidencije Družbe Isusove. Bilo nas je dosta, a „zakletvu“ je čitao i primio našu izjavu pok. Dalibor Pušić, istaknuti zaslužni orlovski i križarski radnik. To je moja jedina zakletva u životu koju sam položio pozivajući se na Boga i organizaciju, kojoj sam bio članom od 1926. g. Zahvaljujući orlovske i križarske organizaciji, a posebno mom dragom duhovniku-mučeniku o. Petru Perici, položenoj sam zakletvi ostao vjeran sve do danas. Bio je to moj „životni put“. Oduševljenje za rad, nesebično predanje u djelovanju kroz desetljeća, označilo je cijeli moj životni vijek.¹⁴

Kada se 1930. osnovala Križarska organizacija, stupio je u njezine redove. O tome je dr. Lav Znidarčić zapisao:

Križarska organizacija je bila moja 'druga škola'. Škola životnog idejnog opredjeljenja, škola duhovne formacije i intelektualne naobrazbe. God. 1942. izabran sam i potom potvrđen od zagrebačkog nadbiskupa Stepinca za predsjednika Velikog Križarskog Bratstva. Bio je to veliki teret, posebno imajući u vidu da su to bila ratna vremena i da je rad organizacije bio mnogostruko otežan.

10 HR – ALZ, fond: Personalije: kut. 2. Pismo Ivana Znidarčića 15. svibnja 1943.

11 Osnovna je škola bila obvezna iako su se roditelji opirali školovanju djece, posebno oni iz ruralnijih dijelova Grada. U Splitu je djelovalo šest osnovnih škola, od kojih su tri bile muške i tri ženske škole koje su utemeljene još od vremena austrougarske uprave. Klasična je gimnazija zahtijevala posebnu ozbiljnost. U to vrijeme grad Split imao je tri gimnazije, četiri strukovne škole i jednu građansku školu. Jelaska Marijan, Zdravka, *Grad i ljudi: Split 1918. – 1941.*, Zagreb: Hrvatski institut za povijest (Jelaska 2009: 49).

12 HR – ALZ, fond: Personalije: kut. 1. Lav Znidarčić (rukopis).

13 HR – ALZ, fond: Personalije: kut. 1. Lav Znidarčić, iskaznica člana Orlovske organizacije, br. 63., 10. travnja 1926.

14 HR – ALZ, fond: Personalije: kut. 2. Lav Znidarčić (rukopis).

Uz vrlo težak rad, trebalo je nastaviti i stručni studij (te sam godine diplomirao i doktorirao) te raditi na svojoj vlastitoj intelektualnoj i duhovnoj formaciji (...).¹⁵

Nakon što je 1933. nazočio križarskomu tečaju za srednjoškolce i studente u Banjoj Luci (Marija Zvijezda – Trapistički samostan) djelatnije se uključio u rad Odbora Đačkoga križarskog bratstva u Splitu gdje je obnašao razne dužnosti. Između ostaloga, bio je tajnik, blagajnik i potpredsjednik Križarskoga bratstva u Splitu.¹⁶

Godine 1935. postao je članom vodstva Križarskoga okružja u Splitu i kao srednjoškolac počeo je obilaziti križarska bratstva na području splitskoga križarskog okružja u splitskoj nadbiskupiji držeći predavanja i pomažući u organizaciji. Od 1933. svake je godine sudjelovao na srednjoškolskim logorovanjima Mahnićeve đačke križarske zajednice do 1937. Nakon velike mature nazočio je studentskomu križarskom tečaju na otoku Braču, a od 1938. sudjelovao je u radu srednjoškolskih i studentskih križarskih tečajeva sve do 1944. godine.

Po dolasku u Zagreb 1937. upisao je studij prava na Pravnome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te se odmah uključio u rad Akademskoga križarskog bratstva „Mahnić“. Intenzivno je surađivao u zajednici Malih križara (avangardisti) i Velikome križarskom bratstvu.¹⁷ Prema zapisnicima arhiva VKB-a, revno je obilazio križarska bratstva i okružja po čitavoj Hrvatskoj te održao mnoga predavanja.¹⁸ U to vrijeme u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini djelovala su križarska bratstva i okružja gotovo po svim gradovima i mjestima. Već na srednjoškolskome tečaju u Ozlju kod Karlovca 1939. izabran je za predsjednika Mahnićeve đačke križarske zajednice i time postao članom vodstva Velikoga križarskog bratstva, čijim tajnikom postaje 1940.¹⁹ Na toj dužnosti ostao je do ožujka 1942. kada ga na prijedlog vodstva organizacije nadbiskup Alojzije Stepinac imenuje predsjednikom VKB-a. S kraćim prekidima na toj dužnosti ostao je više od pedeset godina. U orlovskim i križarskim društvima sudjelovalo je na tisuće mladića i djevojaka. Ostali su vjerni krilatici *Žrtva – Euharistija – Apostolat* koju je Ivan Merz najprije dao Orlovskoj organizaciji prilikom osnivanja 16. prosinca 1923., a nakon što je bila dokinuta, preuzela ga je Križarska organizacija. Znidarčić je o tome zapisao:

Osobito treba istaknuti važnu činjenicu da su iz redova Orlova-Križara izašla brojna svećenička i redovnička zvanja. Odgajani smo bili za žrtvu, za odricanje, za pomoć bratu u nevolji, bez obzira da li je katolik ili ne. Razvijen je bio u nama snažan socijalni osjećaj, osjećaj za pravdu i osobito osjećaj prema našem napaćenom hrvatskom narodu, kojemu smo htjeli i služiti na najnesebičniji način. To je ono što je meni dalo Orlovstvo i Križarstvo, a kod toga su nesumnjivu ulogu odigrale osobe kao Ivan Merz, Avelin Čepulić, Ivan Protulipac, Marica Stanković, Antica Ostojić, Vlasta Arnold i drugi. Mi smo svi, a posebno ja, duboko zahvalni organizaciji koja nam je pokazala put u život i koja nas je osposobila za velike životne zadaće.²⁰

15 HR – ALZ, fond: Personalije; kut. 2. Lav Znidarčić (rukopis); Nagy 1995: 207-209.

16 HR – ALZ, fond: Personalije; kut. 1. Lav Znidarčić (rukopis).

17 HR – ALZ, fond: Personalije; kut. 1. Bilješke (rukopis).

18 HR – ALZ, fond: Veliko križarsko bratstvo, Zapisnici sa sjednica VKB-a.

19 HR – ALZ, fond: Personalije; kut. 1. Bilješke (rukopis).

20 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Bilješke (rukopis)

Osim djelatnoga rada u vodstvu organizacije, držao je predavanja, tečajeve i posjećivao društva na području skoro svih križarskih okružja. Suradivao je u križarskome tjedniku *Nedjelja*, kojemu je neko vrijeme bio glavni urednik, i u glasilu *Križarska straža*.

U ožujku je 1942. diplomirao, a 30. rujna iste godine položio tzv. „rigorozu – strogi ispit“ te je promoviran u doktora prava na Pravnome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.²¹ Početkom studenoga 1942. dobio je stalna posao u Radničkoj komori u Zagrebu gdje je radio kao pravni referent.²² U rujnu 1943. oženio se profesoricom glazbe Hellem Tišljarić (rođ. 1916.), istaknutom članicom Katoličke akcije i dužnosnicom Velikoga križarskog sestrinstva. Vjenčao ih je nadbiskup Alojzije Stepinac 19. rujna 1943. u svetištu svetoga Franje Ksaverskoga u Zagrebu.²³ U svojoj je propovijedi mladencima istaknuo:

Dragi mladenci! Evo ste pristupili pred oltar Božji, da jedan drugome pružite ruke i vežete se nerazdruživim vezom ženidbene zajednice. Ovome vašem koraku veseli se Bog Stvoritelj, koji je još u raji zemaljskom stvorio prvu bračnu zajednicu i izlio na nju svoj stvoriteljski blagoslov riječima. Rastite i množite se i napunite zemlju. Ovome vašem koraku veseli se Bog Otkupitelj, koji je ono što je ljudska zloba na Božjoj uredbi pokvarila, opet popravio i proglasio nerazrješivost ženidbenog veza (...). Ovome vašem koraku veseli se sveta mati Crkva, koja u bračnoj zajednici gleda onu otajstvenu vezu, kojom je sama povezana s Kristom, kao svojom glavom(...). Ovome vašem koraku veseli se i domovina, koja u novoj obitelji gleda onu osnovnu stanicu, bez koje nema naroda, i bez koje domovina nije drugo nego ili pusto groblje ili umobolnica (...).²⁴

U braku su Znidarčići dobili četvero djece, a to su: Snježana (rođ. 1944.), magistra znanosti kemije, udana Zima; Ivan (1946. – 2003.), diplomirani inženjer rudarstva; Dobroslav (rođ. 1949.), doktor građevine i Zvezdana (rođ. 1950.), odvjetnica, udana Begović.²⁵ Zbog vojnih potreba, ondašnje su ga vlasti sredinom 1943. unovačile u hrvatsku vojsku (domobranstvo), ali je služio u neborbenome sektoru kao logistička potpora.²⁶ U lipnju 1945. Znidarčić je podnio molbu za posao na Katoličkome bogoslovnom fakultetu. Imao je preporuke nadbiskupa Stepinca te je Odlukom Ministarstva prosvjete Narodne Republike Hrvatske od 30. listopada 1945. imenovan za glavnoga tajnika Fakulteta, što je Fakultetsko vijeće potvrdilo na sjednici 7. studenoga 1945.²⁷ Iz privatnih bilježaka doznajemo da je posve (ne)očekivano 30. rujna 1949. dobio otkaz s Katoličkoga bogoslovnog fakulteta.²⁸ Nakon nekoliko mjeseci traženja uspio je dobiti posao kao običan službenik u tvornici suhomesnate

21 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Lav Znidarčić, *Diploma doktora prava*, Universitatis litterarum Independentis Regni Croatiae in urbe Zagreb constitutae ex decreto Facultatis juridico-politicae, Zagreb, XXX, Septembris MCMXLII.

22 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Lav Znidarčić. Bilješke (rukopis).

23 HR – ALZ, fond: Personalije, kut. 1. Matična knjiga vjenčanih (fotokopija).

24 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Križarska organizacija, kut. 3. Propovijed nadbiskupa Alojzija Stepinca prigodom vjenčanja dr. Lava Znidarčića i Helle prof. Tišljarić, u svetištu sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu, 19. rujna 1943. *Nedjelja*, br. 23., 10. listopada 1943.

25 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Bilješke (rukopis).

26 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Bilješke (rukopis).

27 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Rješenje o imenovanju od 30. listopada 1945., Ministarstva prosvjete Narodne Republike Hrvatske.

28 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Bilješke (rukopis).

robe *Sljeme* u Sesvetama, ali napustio je to radno mjesto zbog pritiska radne sredine te je od 1. siječnja do 30. travnja 1950. našao zaposlenje u otkupnome poduzeću *Turopoljac* u Zagrebu kao komercijalist i revizor. S obzirom na to da je imao četvero djece, a plaća je bila mala, napustio je Zagreb zbog egzistencijalnih razloga te odlazi u Lovran.²⁹ Radio je kao pravni referent i tajnik hotelskoga poduzeća *Istra* u Opatiji, a supruga Hella dobila je posao u školi. Sve vrijeme bio je pod paskom UDBA-e koja je nadzirala njegov privatni i javni rad. Od 1950. do rujna 1953. bio je više puta uhićivan, o čemu Znidarčić nerado govori u svojim bilješkama. Ipak, može se razabrati da mu je to teško padalo, najprije zbog obitelji koja je najviše trpjela, a onda i zbog implikacija koje su bile neizbježna posljedica slijeda nametnutih i nekontroliranih događaja.

U rujnu 1953. dobio je posao u građevinskom poduzeću *Primorje* iz Rijeke i to kao običan radnik u opatijskoj luci, ali ubrzo je dobio otkaz jer je zatajio svoje zanimanje pravnik. Opet se s obitelji našao u nepovoljnoj situaciji te je potom odlučio potražiti posao u malenome mjestu Siverić u Dalmatinskoj zagori gdje je radio kao pravnik u tamošnjemu rudniku ugljena. S obzirom na to da je i njegova supruga Hella dobila otkaz u školi, bili su prisiljeni u veljači 1954. preseliti se s obitelji u Knin. Potom se sele u Bosanski Brod, ali tamo je zbog javnoga prakticanja svoje vjere, njegova supruga opet dobila otkaz u školi u kojoj je radila te se u siječnju 1957. opet sele u Kakanj gdje se Lav zaposlio u poduzeću za eksploataciju ugljena.

S obzirom na to da je plaća bila vrlo skromna, dr. Znidarčić uspio je dobiti posao u uredu zeničkoga odvjetnika Fadila Imamovića (1912. – 1997.)³⁰ gdje je dobio status pripravnika te je nakon trogodišnje prakse 1961. u Sarajevu položio odvjetnički ispit. Time mu se *de iure* otvorila mogućnost da otvori i svoj odvjetnički ured.³¹

U siječnju 1961. vraća se s obitelji u Zagreb gdje dobiva posao referenta u *Vinoproduktu*, da bi 1968. godine prešao u poduzeće *Unija* gdje je radio kao pravni savjetnik i voditelj uvožno-izvozne poslovnice. Iste godine dobio je odobrenje za otvaranje odvjetničkoga ureda u Zagrebu u Harambašićevoj ulici na broju 60 koji je vodio sve do 1979. kada odlazi u mirovinu.³²

Sve vrijeme njegov društveni život ne jenjava, dapače Znidarčić je bio vrlo aktivan u vodećoj katoličkoj organizaciji. Bio je predsjednik Velikoga križarskog bratstva koje je okupljalo sve đačke i studentske katoličke organizacije. Nakon hrvatskoga proljeća 1971., kada je započeo orkestrirani politički i kazneni progon njegovih sudionika, dr. Lav Znidarčić branio je optužene u kaznenim procesima, vrlo često bez ikakve novčane naknade.³³ Također, bio je branitelj u tzv. *Zadarskome slučaju* 1974. u kojemu su optuženi mnogi ugledni intelektualci i kritičari jugoslavenskoga političkog režima.³⁴ Iste godine, u svibnju 1974. umrla je njegova supruga.³⁵

29 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Bilješke (rukopis).

30 Imamović, Fadil (1912. – 1997.) sudac, odvjetnik, antifašist, prvi komandant oslobođene Zenice, prvi predsjednik Sreza Zenica, predsjednik Sabora Islamske zajednice. Bio je pokretač i autor Zeničke rezolucije. raspoloživo na: <https://forumgze.com/o-forumu/> (25. 5 2021.).

31 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Bilješke (rukopis).

32 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Bilješke (rukopis).

33 Branio je brojne tadašnje studente među kojima je najpoznatiji bio i Drago Stipac. HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. (rukopis).

34 Među optuženima između ostalih našli su se ugledni zadarski građani Petar Šale i Davor Aras., HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. (rukopis).

35 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Obavijest o smrti

Dr. Znidarčić i u trećemu je životnome dobu vrlo uspješno obnašao sve obveze u Velikome križarskom bratstvu. Uspio je i znao povezati đačke i studentske organizacije, nastojao smiriti tenzije, suprotnosti i mimoilaženja, koja su bila ne tako rijetka. Imao je dobre veze i poznanstva s mnogim katoličkim intelektualcima diljem svijeta. Osim toga, vodio je bogatu korespondenciju s mnogim hrvatskim uglednicima od kojih su istaknuti: Vinko Nikolić (1912. – 1997.), Jere Jareb (1922. – 2017.), Bogdan Radica (1904. – 1993.), mons. Milan Simčić (rođ. 1926.), mons. Fabijan Veraja (1923. – 2014.), o. Stjepan Poglajen (1906. – 1990.), Marko Sinovčić (1917. – 2003.) i dr.³⁶

Tijekom demokratskih promjena 1990. godine odmah se stavio na raspolaganje hrvatskome predsjedniku dr. Franji Tuđmanu (1922. – 1999.) s kojim se više puta sastajao. Izuzetno je cijenio Vladu Gotovca (1930. – 2000.), Marka Veselicu (1936. – 2017.) i Petra Šegedina (1909. – 1998.). Kao katolički uglednik, dr. Znidarčić sve do svoje smrti održavao je kontakte s katoličkim biskupima, a to su mons. Ćiril Kos (1919. – 2003.), kard. Franjo Šeper (1905. – 1981.), kard. Franjo Kuharić (1919. – 2002.), mons. Ćedomil Ćekada (1896. – 1981.), mons. Josip Arnerić (1912. – 1994.), mons. Petar Čule (1898. – 1985.) i dr.³⁷

Na dužnosti predsjednika VKB-a ostao je sve do 1993. godine, dakle punih pedeset godina. Bio je predsjednik s najdužim mandatom. Na redovnoj glavnoj sjednici križara, održanoj 16. prosinca 1993. u dvorani Vijenac na Kaptolu, nakon pola stoljeća izabrano je novo vodstvo. Za predsjednika organizacije izabran je dr. sc. Petar Kraljević, sveučilišni profesor i prorektor zagrebačkoga sveučilišta. Usvojen je također obnovljeni Statut, koji je Hrvatska biskupska konferencija 6. lipnja 1994. odobrila dekretom, što je bio velik pomak u obnovi VKB-a i priznanje najvišega crkvenog autoriteta u Hrvatskoj da križari mogu nastaviti djelovati s ovom preporukom i blagoslovom hrvatskih pastira.³⁸

Zahvaljujući mnogim križarima, a napose dugogodišnjemu predsjedniku dr. Lavu Znidarčiću, koji je na čelu organizacije bio više od pola stoljeća, i to u najtežemu razdoblju pod komunističkim režimom, sačuvan je kontinuitet križarstva do naših dana. Zato se i moglo pristupiti njegovoj obnovi 1992. nakon uspostave demokracije u Hrvatskoj.

U spomen na osnivanje Hrvatskoga orlovskog saveza pročitana je zapisnik s osnivačke sjednice koji je sačuvan, kao i gotovo svi zapisnici sa sjednica vodstva Hrvatskoga orlovskog saveza, što predstavlja dragocjenu dokumentaciju za upoznavanje povijesti hrvatskoga orlovstva. Na glavnoj godišnjoj sjednici Križarske organizacije sudjelovali su delegati obnovljenih križarskih društava iz Zagreba, Karlovca, Osijeka i Velike Gorice.³⁹

Bio je to početak nove ere djelovanja križarstva u Hrvatskoj koje je svoje izvore imalo u Orlovskoj organizaciji i njezinu djelovanju od 16. prosinca 1923. godine.

36 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Bilješke (rukopis).

37 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Korespondencija, kut. 4. Bilješke (rukopis).

38 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Križarstvo, kut. 5. Zapisnik sa osnivačke skupštine, 16. prosinca 1993. (rukopis).

39 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Križarstvo, kut. 5. Zapisnik sa osnivačke skupštine.

3. Angažirani katolički djelatnik i predsjednik Velikoga Križarskog Bratstva

Početak 20. stoljeća u hrvatskim katoličkim krugovima, po uzoru na zapadnoeuropske zemlje, započela su snažna katolička intelektualna gibanja. Jedan od glavnih predvodnika katoličkoga pokreta u Hrvatskoj bio je krčki biskup dr. Antun Mahnić,⁴⁰ koji je već zarana uočio potrebu organiziranja katoličke mladeži.

U hrvatskim katoličkim krugovima glavni inicijatori i promicatelji orlovstva bili su dr. Ivo Protulipac i dr. Ivan Merz koji su se snažno zauzimali za osnivanje Orlovske organizacije (Matić 2011: 293–312). Djelovanje Orlovske organizacije bilo je prisutno i u Splitu gdje su joj pristupali mnogi đaci i studenti. Među njima bio je i mladi osmogodišnji učenik Lav Znidarčić koji je svoju pristupnicu ispunio 1. travnja 1926. godine s nepunih osam godina i kojom je potvrdio pristupanje Orlovskoj organizaciji.⁴¹ Ostao je njezinim članom sve do raspuštanja 1929. godine snažno pridonoseći organizaciji križarskih bratstava i križarskih okružja. Iako tada vjerojatno nije posve razumio razmjer opsega organizacije kojoj je pristupio, mladi će Znidarčić mnogo godina kasnije kazati kako je imao spoznaje da ulazi u važan katolički pokret i da će se dogoditi nešto veliko za hrvatski narod koji je tražio svoj duhovni putokaz (Matić 2009: 149–184).

Osim Orlovske organizacije, u to su vrijeme u Hrvatskoj djelovale i katoličke organizacije koje su proizašle iz Mahnićeva katoličkoga pokreta, predvođene Hrvatskim katoličkim senioratom, ekskluzivnom organizacijom unutar HKP-a koju su činili briljantni katolički intelektualci. Ova je organizacija bila vezana i za Hrvatsku pučku stranku te su bili dio Jugoslavenske katoličke đačke lige (Matić 2011: 293–312).

Mladi Lav Znidarčić bio je duboko svjestan da pripada krovnoj organizaciji – Katoličkoj akciji – koja je okupljala sve katoličke organizacije u Hrvatskoj. Znao je i osjećao, što će i zapisati u svojim bilješkama, da se nešto veliko „valja“ u Hrvatskoj. Bio je svjestan da su predvodnici Katoličke akcije u Hrvatskoj, dr. Ivan Protulipac i dr. Ivan Merz, apolitične osobe koje su revno slijedile napore pape Pija XI. i njegove enciklike *Ubi arcano Dei* iz 1922. kojom je definirao djelovanje Katoličke akcije u cijelome svijetu.⁴²

Znidarčić se od početka opredijelio i držao Katoličke akcije koja će zagovarati snažnu ulogu laika i hijerarhijski apostolat u Crkvi. Ta spoznaja snažno je rasla, napose nakon što je počeo proučavati enciklike i dokumente Katoličke akcije. Iako će djelovanje Hrvatskoga orlovskog saveza biti zabranjeno Šestosiječanjskom diktaturom kralja Aleksandra Karađorđevića, već 6. travnja 1930. osnovana je nova organizacija na platformi Katoličke akcije pod nazivom Križarska organizacija koja je djelovala preko krovne organizacije VKB-a, kojom je pak ojačana svijest o pripadnosti Katoličkoj akciji.⁴³

40 Mahnić, Antun, krčki biskup (Kobdilja na goričkom Krasu, Slovenija, 14. IX. 1850. – Zagreb, 14. XII. 1920.). Jedan je od inicijatora Hrvatskoga katoličkog pokreta; njegovim poticanjem osnovana su katolička akademska društva u Zagrebu, Beču, Grazu, Innsbrucku i Pešti. Mahnić, Antun // *Hrvatska enciklopedija* (mrežno izdanje). Zagreb: Leksikografski zavod Miroslava Krleža, 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=38118>> (2. 6. 2021.).

41 HR – ALZ, fond: Personalije, Lav Znidarčić, iskaznica Orlovskog saveza. Split, 1. travnja 1926.

42 Encikliku „Ubi arcano Dei“ je donio Papa Pio XI., 23. prosinca 1922.

43 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Lav Znidarčić (rukopis).

Već 16. rujna 1932. godine mladi Znidarčić postao je članom Odbora Đačkoga križarskog bratstva u Splitu, a 1935. kooptiran je u predsjedništvo splitskoga križarskog okružja.⁴⁴ Upravo ova spoznaja dovela je Znidarčića u poziciju da još snažnije radi na homogenizaciji križara i da svojim predavanjima, koja je održavao po raznim mjestima u Hrvatskoj, snažno istakne ulogu i mjesto mladoga križara i križarice u društvu, kao i njihovu socijalnu i pastoralnu dimenziju koja je bila nezaobilazna te je imala poseban zadatak. Pripadnost križarima značilo je pripadnost Katoličkoj Crkvi, a njihova angažiranost proizlazila je iz katoličkoga nauka koji je primarno tražio *žrtvu, euharistiju i apostolat*.

Znidarčić priznaje da je bio impresioniran snagom i poletom mladih ljudi, svojih vršnjaka, koji su s puno oduševljenja i ljubavi radili za „katoličku stvar i za narod svoj“. Upravo zahvaljujući svojoj elokvenciji u javnim nastupima i mladenačkome žaru, Znidarčić je brzo napredovao u hijerarhijskome apostolatu. Već 1933. postao je članom Odbora Đačkoga križarskog bratstva u Splitu, a dvije godine poslije imenovan je za člana vodstva splitskoga križarskog okružja. Vodeći položaj omogućavao mu je da još bolje i kvalitetnije obnašanje dužnosti te bolju i lakšu komunikaciju oko svih pitanja s najvišim dužnosnicima Križarske organizacije, biskupima i drugim uglednicima. Svoje dužnosti i obveze prema križarima najbolje je pokazivao tako što je sve svoje slobodno vrijeme bio angažiran do kasno navečer. Već kao srednjoškolac Znidarčić je zapisao u svoje bilješke da su bili upućivani na rad u radnička i seljačka bratstva, a posebno na rad s malim križarima i avangardistima. Za vrijeme studija bio je vrlo aktivan član vodstva te je već 1937. bio imenovan članom Akademskoga križarskog bratstva „Mahnić“ u Zagrebu. Na srednjoškolskome đačkom tečaju u Ozlju kod Karlovca izabran je za glavnoga predstavnika svih đačkih križarskih bratstava te predsjednika Mahnićeve đačke križarske zajednice. Time je *de iure* postao članom vodstva Križarske organizacije, odnosno Velikoga križarskog bratstva. Znidarčić piše da je to razdoblje za Križarsku organizaciju bilo vrlo složeno, a za njega je to bio još jedan znak da je izabrao svoj životni put.

Početak 1940. Znidarčića je vodstvo Organizacije predložilo za glavnoga tajnika VKB-a, što je kako će priznati, značilo još veću odgovornost te dvostruko više posla u Organizaciji i na pastoralnome polju. U travnju 1940. održana je važna konferencija širega vodstva Organizacije na kojoj su donesene važne odluke o čemu je izvijestio ugledni *Katolički tjednik*.⁴⁵

Uspostava Nezavisne Države Hrvatske 1941. godine zatekla ga je u Splitu gdje ga je protjerala vlast Banovine Hrvatske. Ustaško vodstvo na čelu s Antom Pavelićem u početku je sa sumnjom promatralo sve katoličke organizacije, ali ubrzo su im pokazali da se pouzdaju u njih. Pavelić je smatrao da su sve katoličke organizacije mjesto i rasadnik hrvatskih nacionalista. Jedan dio članova VKB-a uistinu je postao članom ustaškoga pokreta, neki su dobili i posao u aktivnoj ustaškoj službi, ali veći dio ostao je na pozicijama na kojim su bili do 1941. godine. Unatoč takvu tretmanu, predsjedništvo Velikoga križarskog bratstva u Zagrebu je početkom 1941. izdalo proglas u kojemu su poticali svoje članove na zajedništvo, predanost i ostvarenje križarskih ideala, a to je stvaranje društva na kršćanskim temeljima.⁴⁶

44 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Personalije, kut. 1. Lav Znidarčić (rukopis).

45 HR – ALZ, fond: Personalije, kut. 1. Lav Znidarčić, Bilješke (rukopis).

46 *Katolički Tjednik*, br. 21, Sarajevo, 25. svibnja 1941., 5. koji je prenio proglas iz križarske *Nedjelje* od 4. svibnja 1941.

Na kraju kalendarske godine, 8. prosinca 1941. križari su na službenome primanju kod predstavnika Svete stolice u Zagrebu, mons. Ramira Marconea, još jednom istaknuli njihovu predanost *apostolatu*, *euharistiji* i *žrtvi* te svoju odanost Svetoj stolici.⁴⁷

Vrativši se u Zagreb, Znidarčić je diplomirao u ožujku 1942. godine položivši „strogi ispit – rigoroz“ koji je bio uvjet za dobivanje titule doktora prava. Iste je godine dobio posao u Hrvatskoj radničkoj komori u Zagrebu kao pravni referent te se još snažnije uključio u rad Križarske organizacije.

Dotadašnji predsjednik VKB-a, Felix Niedzielski imenovan je za podžupana Velike župe Sana i Luka u Banjoj Luci, a potom na mjesto podžupana u Velikoj župi Usora i Soli u Tuzli. S obzirom na to da iz Bosne nije mogao voditi tako velike i složene poslove, Znidarčić mu je savjetovao da se vrati u Zagreb u drugome svojstvu ili da nastavi studij prava, međutim nije uspio u toj nakani. Slijedom toga, vodstvo VKB-a zamolilo je Niedzielskoga da podnese ostavku, što je on i učinio, te je za novoga predsjednika predložen dr. Lav Znidarčić.⁴⁸

Nadbiskup Stepinac u ožujku 1942. iz istoga je razloga za novoga predsjednika VKB-a imenovao dotadašnjeg tajnika dr. Lava Znidarčića, koji je tijekom cijeloga rata bio „politički apstinent“, kako su ga suradnici UDBA-e opisali u svojim izvješćima.⁴⁹ To mu je vjerojatno spasilo život, ali kao pravnik i predsjednik VKB-a u svojim je javnim nastupima naglašavao da »križarstvo nije i ne može biti politički angažirano.«⁵⁰ Njegovo imenovanje nije prošlo nezapaženo. U pismu đakovačkoga biskupa Antuna Akšamovića u povodu Znidarčićeva imenovanja za predsjednika VKB-a ističe se:

Poznajem Vaše lijepe sposobnosti i Vašu dosadanju suradnju kod našega dragoga Križarstva kako u odboru VKB, tako i u svima biskupijama na terenu, stoga od svega srca pozdravljam Vas, odlični gospodine, predsjedniče, na tom novom položaju. Našem Križarstvu čestitam da je dobilo toliko vrijednoga i toliko uglednoga predsjednika, a Vama, gospodine predsjedniče želim svaki uspjeh u križarskom apostolatu i dodajem svoj biskupski blagoslov. S pozdravom: BOG ŽIVI! Sa štovanjem, Biskup đakovački +Antun Akšamović.⁵¹

Tijekom 1942. godine rat je tinjao na području NDH. Episkopatu je bilo više nego jasno da vladajućim režim odlazi u bezizlaznu situaciju, što priznaje i nadbiskup Ivan Šarić, veliki pobornik i pristaša NDH, ali kasnije razočaran. Tim povodom izdao je okružnicu u kojoj ističe da su »vremenite kušnje znak počinjenih grijeha i poziv na pokoru svim narodima.«⁵²

Josip Broz Tito sa svojim je partizanima uspio preuzeti nadzor nad zapadnom Bosnom oko Bihaća, tzv. „oslobođeni teritorij“. Većina članova križarskih okružja bili su mobilizirani ili su se dragovoljno priključili partizanskomu pokretu, a dio se

47 *Katolički Tjednik*, br. 4, 25. siječnja 1942., 5.

48 *Katolički Tjednik*, br. 18, 3. svibnja 1941.; *Nedjelja*, 19. travnja 1941.

49 HR – HDA, fond: RSUP SRH, 001.4, br. 1, kut. 9, Katoličke organizacije.

50 HR – ALZ, fond: Križarstvo, kut. 3. Bilješke (rukopis).

51 HR – ALZ, fond: Personalije, kut. 3. Pismo đakovačkog biskupa Antuna Akšamovića dr. Lavu Znidarčiću. Đakovo, 3. travnja 1942.

52 Nadbiskupski ordinarijat Vrhbosanski, Sarajevo, 1. ožujka 1942., br. 971/42, u: *Katolički Tjednik*, 18(21)/1942., br. 10, 8. ožujka, 4.

dragovoljno priključio ustaškomu pokretu. S obzirom na ratne okolnosti, vodstvo križara na čelu s tadašnjim predsjednikom dr. Lavom Znidarčićem zabranilo je svojim članovima bilo kakav javni politički nastup te pozvalo svoje članove da još snažnije prionu molitvama.⁵³

Tijekom 1943. križarske organizacije nastavile su sa svojim radom. Iako otežano zbog ratnih prilika, održale su niz duhovnih vježba, seminare, predavanja i druge aktivnosti sukladno Poslovniku. Mnogi tekstovi u sarajevske *Katoličkom tjedniku* ublažili su svoju retoriku, napose o „rasnim pitanjima“ te su upozoravali na opasnost ekstremizma s bilo koje strane. Vodstvo VKB-a u svojem službenome glasilu *Nedjelja* istaknulo da se križarstvo ne smije smatrati »podmlatkom bilo koje političke stranke.«⁵⁴ To se smatralo apriornim jer je jedan dio križara pristao uz ustašku ideologiju, a koja se kasnije pokazala vrlo pogubnom za hrvatski narod. Takvu opasnost vrlo je rano prepoznao njezin predsjednik dr. Lav Znidarčić koji je u svim svojim javnim nastupima naglašavao važnost političke „apstinencije“ za članove Križarske organizacije. Štoviše, dr. Znidarčić isticao je duhovnu dimenziju djelovanja svih članova katoličkih organizacija koje trebaju biti čuvari duhovnoga integriteta Katoličke Crkve.⁵⁵

Upravo takav pristup i javni nastup u vrijeme rata, kada se predsjednik dr. Lav Znidarčić zalagao za razboritost, trezvenost i ozbiljnost te pridržavanje Pravilnika Križarske organizacije, prepoznala je većina križara, kao i veći dio VKB-a, zbog čega je Znidarčić 1943. ponovno izabran za predsjednika Organizacije. Članovi Predsjedništva svesrdno su podržali izabranoga predsjednika VKB-a dr. Lava Znidarčića, a među njima su bili: Felix Niedzielski, prvi potpredsjednik; Mirko Cerovac, drugi potpredsjednik; Ljeposav Perinić, tajnik; Bartol Blašković, blagajnik; don Jožo Felicinović i Nikola Machulka, prosvjetni izvjestitelji; Petar Šimunić, predsjednik Đačke zajednice; Frane Lukić, predsjednik Seljačke zajednice; Rudo Škorlić, predsjednik Radničke zajednice; Zvonko Sabljak, savezni vođa Malih križara; Ante Jerkov, izvjestitelj za tisak; preč. g. Ante Krešo Zorić.⁵⁶

U vrlo iskrenome pismu zahvale što ga je dr. Lav Znidarčić poslao zagrebačkomu nadbiskupu dr. Alojziju Stepincu ističe se:

Preuzvišeni gospodine nadbiskupe, najtoplije zahvaljujem i ovim putem Vašoj preuzvišenosti što ste me ponovno imenovali predsjednikom Velikog Križarskog bratstva. U svoje ime i ime cijelog vodstva obećavam Vašoj preuzvišenosti, da će križarska organizacija ostati čvrsto povezana uz Hijerarhiju jer znamo da je u toj povezanosti zalag našeg uspjeha i naše pobjede.⁵⁷

Za dr. Lava Znidarčića bio je to još jedan velik izazov – voditi najveću katoličku organizaciju koja je okupljala tisuće mladih ljudi koji su otvoreno željeli živjeti po evanđelju. Iako nije imao dovoljan broj operativnoga i stručnoga osoblja u središnjici, Znidarčić je nastojao nakon aktivnoga radnog vremena odraditi sve poslove kako ne

53 „U dubinu“, *Katolički Tjednik*, br. 43, 25. listopada 1942., 1.

54 *Katolički Tjednik*, br. 38, 26. rujna 1943., 4.

55 „Je li Križarstvo suvremeno?“, *Katolički Tjednik*, br. 38., 26. rujna 1943., 4; *Nedjelja*, 26. rujna 1943.

56 *Katolički Tjednik*, br. 51, 19. prosinca 1943., 5.

57 HR – ALZ, Lav Znidarčić, fond: Križarstvo, kut. 3. Pismo dr. Lava Znidarčića zagrebačkom nadbiskupu Alojziju Stepincu. Zagreb, 12. studeni 1943.

bi kasnili s planiranim zadatcima. Iz njegova bogatoga i sadržajnoga arhiva razvidno je da je osobno poslao ili primio na tisuće pisama i dopisnica koji su bili adresirani predstavnicima križarskih organizacija diljem NDH, (nad)biskupima, župnicima, čelnicima križarskih okružja i mjesta, predstavnicima vlasti i drugima, što svjedoči o njegovoj predanosti i požrtvornosti prema Križarskoj organizaciji za koju je živio od samoga početka. U njegovu se arhivu čuvaju govori koje je izricao u različitim prigodama, novinski članci, poslanice i predstavke upućene pojedincima ili institucijama države i vlasti. Prigodom proslave 20. godišnjice postojanja orlovstva (16. prosinca 1923. – prosinca 1943.) i križarstva, koje predstavlja kontinuitet njegova djelovanja, dr. Lav Znidarčić u uvodniku križarskoga tjednika istaknuo je taj važan trenutak: »Vjernost papi i svojim biskupima, te djelovanje izvan politike kao vjerska crkvena organizacija bila je jamac da ostvaruje sve svoje postavljene ciljeve.«⁵⁸

4. Poznanstvo s nadbiskupom Alojzijem Stepincem

U Znidarčićevu arhivu nalazimo bilješke i pisma upućena nadbiskupu dr. Alojziju Stepincu, kao i ona koje je Stepinac upućivao Znidarčiću, koja svjedoče o njihovoj prisnosti i zajedničkome radu za opće dobro. U svojim biografskim zapisima koji nose naslov *Moje uspomene na nadbiskupa i kardinala Alojzija Stepinca*, Znidarčić detaljno opisuje svoje susrete s nadbiskupom Stepincem kojega je neizmjereno cijenio i duboko poštovao. Ovdje prikazujemo kratak isječak tih sjećanja. Prvi je put za Alojzija Stepinca, kako piše, čuo preko katoličkih izdanja *Nedjelja* i *Križarska straža*, kada je mladi velečasni Alojzije Stepinac održavao duhovne vježbe, tečajeve i niz predavanja križarskim bratstvima zagrebačke nadbiskupije.⁵⁹

Prvi je osobni susret s mladim nadbiskupom koadjutorom Stepincem Znidarčić imao 2. kolovoza 1934. na sprovodu hrvatskoga znanstvenika don Frane Bulića u Manastirinama u Solinu. U Znidarčićevu arhivu nalazimo i fotografiju prvoga susreta koji je ponudio i otvorio nove mogućnosti za daljnju suradnju. Njihov drugi susret zbilo se u kolovozu 1939. kada su križari održali planirano taborovanje koje je bilo organizirano kao godišnji tečaj u prirodi na imanju nadbiskupova brata Matije Stepinca. Tom je prigodom križare posjetio i nadbiskup Stepinac koji je služio svetu misu u ozaljskoj dvorskoj kapeli.⁶⁰ Nakon što je postao članom vodstva Križarske organizacije, češće je imao prilike susretati se s nadbiskupom Stepincem. Sastanci su se često održavali u zagrebačkome nadbiskupskom dvoru – u kuli u kojoj se danas održavaju sjednice konzistorija zagrebačke nadbiskupije.

58 *Nedjelja*, 16. prosinca 1943., citirano u *Katoličkom tjedniku*, br. 5, 30. siječnja 1944., 4.

59 Godine 1934. snažno je odjeknula vijest među katoličkim laikatom da je mladi svećenik vlč Alojzije Stepinac, iz Krašića, imenovan nadbiskupom koadjutorom zagrebačkom nadbiskupu dr. Antunu Baueru koji je tada imao 78 godina i bio je pred mirovinom. Ozbiljno se na svim razinama raspravljalo o tome tko će naslijediti starog i bolesnog zagrebačkog nadbiskupa. Kandidate koje je predlagao osobno nadbiskup Bauer, kralj Aleksandar I. Karađorđević (1888. – 1934.) nije prihvaćao a kandidate koje je predlagao Karađorđevićev ured nije prihvaćao Vatikan. Ipak nakon ponovnoga propitkivanja predloženih kandidata odjednom je na površinu isplivao mladi vlč. Alojzije Stepinac koji je imao tek 36 godina. Bio je prihvaćen obostrano. U znak potpore i lojalnosti mladom koadjutoru Stepincu prema sjećanju Znidarčića, Križari su svom bivšem članu i duhovniku priredili »bakljadu građana grada Zagreba« koja je bila simbolična ali je snažno odjeknula u Hrvatskoj, HR – ALZ, fond: Križarstvo, kut. 3. Bilješke (rukopis).

60 HR – ALZ, fond: Križarstvo, Bilješke (rukopis).

Jedan u nizu susreta zbio se 1940. na sastanku „koordinatorskih vijeća“ na kojemu se razgovaralo o djelovanju katoličkih organizacija i problemima na koje su nailaze tijekom rada. Stepinac je tom prigodom dao snažnu potporu djelovanju križarskih organizacija. Iste je godine na Hvaru održan Euharistijski kongres na kojemu je Stepinac održao govor za sve nazočne. Idući susret zbio se u veljači 1941. za vrijeme proslave Svetoga Vlaha u Dubrovniku kada su srdačno razgovarali o budućim planovima i aktivnostima katoličkih organizacija.⁶¹

Početak Drugoga svjetskog rata mladoga je Znidarčića zatekao u Splitu. Po dolasku u Zagreb, 18. travnja 1941. posjetio je nadbiskupa Stepinca s kojim je razgovarao o aktualnim pitanjima, a napose su se dotakli pitanja Križarske organizacije. Stepinac je bio zabrinut jer mediji nisu objektivno izvještavali o stanju u katoličkim organizacijama, što je bilo neprihvatljivo. Osjetio se duh cenzure režima koji je revidirao mnoge događaje u tiskovinama. Stepinac je već tada bio opterećen teškim političkim pitanjima, a odnosila su se na uhićenja Srba, Židova, Roma i komunista, što se s vremenom sve više produbljivalo, stoga je tražio adekvatne mjere i odgovore jer je to očekivala i javnost. Prema Znidarčićevim zapisima, nadbiskup Stepinac pokazivao je spremnost da pravovremeno i neodgodivo djeluje prema nepravdi učinjenoj bilo kojoj osobi. Stepinac mu je toliko vjerovao da mu je dao svoj privatni telefon i dozvolu da može doći k njemu u svako doba dana, bez posebne najave ili pitanja. Vratar na ulazu već ga je poznavao te bi samo najavio njegov dolazak.⁶²

Nakon što je preuzeo dužnost dožupana u Velikoj Župi Usori i Solima u Tuzli, dr. Felix Niedzielski podnio je neopozivu ostavku na mjestu predsjednika VKB-a, a na njegovo je mjesto 25. ožujka 1942. imenovan Lav Znidarčić. Otada su Stepinčevi i Znidarčićevi susreti bili sve češći jer je nadbiskupa zanimalo sve što se događalo u katoličkim organizacijama, a Znidarčić je znao tražiti savjete za složena pitanja oko vodstva VKB-a.⁶³

Godine 1943. Znidarčić je dobio mobilizacijski poziv u Hrvatsko domobranstvo, na što je osobno intervenirao dr. Stepinac koji je od vlasti tražio da se Znidarčiću za mjesto službe odredi Zagreb kako bi mogao i dalje uspješno voditi Križarsku organizaciju. Stepinac je bio izuzetno susretljiv i želio je pomoći. Znidarčić navodi da su mu poznate mnoge intervencije među kojima je bila i intervencija za inženjera Andriju Mohorovičića, koji je bio sin sestre pokojnoga dr. Avelina Čepulića, istaknuta orlovskoga i križarskoga djelatnika, člana vodstva Organizacije od 1923. do 1935., koji je umro je 1936. O tome Znidarčić piše:

Netko me je obavijestio da je u zatvoru Avelinov nećak i da mu treba pomoći. Otišao sam nadbiskupu, koji je odmah intervenirao i u toj intervenciji uspio. Druga je intervencija bila za poznatog novinara Ivu Mihovilovića. Dr. Josip Andrić mi je javio da je Mihovilović, poznati antikatolik, u zatvoru, te da bismo mi katolički novinari morali za njega nešto učiniti. Otišli smo i delegaciju, dr. Josip Andrić, prof. Kuzma Moscatelo i ja k nadbiskupu te ga u ime katoličkih novinara zamolili da se zauzme za zatvorenog Ivu

61 HR – ALZ, fond: Križarstvo, kut. 3. Bilješke (rukopis).

62 HR – ALZ, fond: Križarstvo, Bilješke (rukopis).

63 HR – ALZ, fond: Križarstvo, kut. 3. Bilješke (rukopis).

Mihovilovića. Nadbiskup je odmah intervenirao i Mihovilović je bio pušten na slobodu.

Treći je slučaj bio kada me je prijatelj i kolega Muhamed Hadžijahić zamolio da posređujem kod nadbiskupa Stepinca da se zauzme za uhićena istaknutog muslimana, člana Ulema medžlisa, hafiza Muhameda Pandžu. Nadbiskup Stepinac spremno se odazvao molbi i intervencija je uspjela. Pandža je umro nakon Drugog svjetskog rata.⁶⁴

Početak kolovoza 1943. bio je planiran i već prijavljen javni skup koji se odnosio na taborovanje mladih križara u Remetama. Međutim, nekoliko dana ranije Ravnateljstvo za javni red i sigurnost obavijestilo ih je da se najavljeni skup neće moći održati zbog opasnosti od partizana koji bi mogli biti u blizini Sljemena. Tada je također intervenirao nadbiskup Stepinac koji je kategorički rekao: »Evo vam moj vrt, perivoj na Ribnjaku. Tu podignite šatore!« Naravno, taborovanju se priključio nadbiskup Stepinac koji je u potpunosti podržao mlade križare.⁶⁵

U veljači 1944. Znidarčić je bio pozvan kod nadbiskupa Stepinca koji mu je ispričao da su mu nedavno došla dva ugledna križarska duhovnika i potužila se na Znidarčićevo ponašanje u svojstvu predsjednika VKB-a i njegov navodno konvencionalan odnos prema političkoj vlasti. Znidarčić se tada nije mogao sjetiti o čemu se točno radi, ali je kasnije u svoje bilješke zapisao kako može pretpostaviti da iza toga stoji Stjepan Ramljak, član Križarske organizacije koji je bio niži ustaški dužnosnik. Znidarčić mu je načelno odgovorio da je zastupao i da će nadalje zastupati dosljedno nemiješanje Križarske organizacije u dnevnu politiku te da od svojega stajališta ne može odstupiti. Tom prigodom ponudio je nadbiskupu ostavku, što je Stepinac kategorički odbio upozorivši ga da se čuva.⁶⁶

Znidarčić je tijekom svojega dugogodišnjeg vođenja VKB-a bio snažno angažiran u vođenju križarstva. Posebno je ostalo zapaženo njegovo predavanje o dr. Ivanu Merzu i Katoličkoj akciji održano 7. svibnja 1943. u organizaciji vodstva Križarske organizacije. Svoje predavanje započeo je riječima: *Pretinus ut moriar non ero terra tuus* (»Neka i umrem, neću, zemljo, sasvim biti tvoj«).⁶⁷

U predavanju je istaknuo snažnu ulogu dr. Ivana Merza koji je bio autentičan zagovaratelj Katoličke akcije u Hrvatskoj. Za Znidarčića nema nikakve dvojbe da je Ivan Merz bio predvoditelj i vjerni svjedok pape Pija XI. i njegove enciklike *Ubi arcano Dei* te da je težio potpunoj depolitizaciji katoličkih organizacija koje su imale jedan cilj, a to je *omnia restaurari Christo* – sve obnoviti u Kristu, odnosno vjerskom akcijom vratiti ljude Kristu i to preko ljudi, svjetovnjaka, koji su preporođeni i obnovljeni u Kristu.⁶⁸

Zapažen je ostao i njegov govor hrvatskim biskupima i nadbiskupima na proslavi Papina dana u Zagrebu 18. ožujka 1945. koji se održao u franjevačkoj dvorani u

64 HR – ALZ, fond: Križarstvo, kut. 3. Bilješke (rukopis).

65 HR – ALZ, Bilješke (rukopis).

66 HR – ALZ, Bilješke (rukopis).

67 HR – ALZ, Bilješke (rukopis).

68 HR – ALZ, fond: Predavanja i govori, kut. 4., Predavanja Lava Znidarčića održano 7. svibnja 1943. g. (rukopis).

Zagrebu. Povod je bio proslava godišnjice krunidbe Kristova namjesnika na Zemlji svetoga oca pape Pija XII. U svojem je nadahnutom govoru dr. Znidarčić istaknuo:

Čitav je svijet bio kao ujedinjen u svečanom priznavanju velikog moralnog auktoriteta Poglavara Katoličke Crkve. Ovo obće priznavanje nije plod samo poštivanja uzvišene osobe Pija XII. koji je bez sumnje jedna od najmarkantnijih ličnosti današnjeg zbivanja, nego je plod obćeg uvjerenja, da svi ljudi – bez razlike na vjeru, narodnost i klasnu pripadnost – u ustanovi Papinstva nalaze stalnost načela i rada u promjenljivostima vremena, koji svi proživljavamo.⁶⁹

Ostao je posebno zabilježen i njegov članak (Da se razumijemo), koji je objavljen u sarajevskoj *Nedjelji*, u kojemu beskompromisno naglašava važnost odanosti katoličkih organizacija hijerarhijskomu apostolatu i zabrani iskorištavanja mladih u političke svrhe. Znidarčić se tomu snažno opirao unatoč činjenici što nije nailazio na razumijevanje ustaškoga režima. Naime, Križarsku organizaciju pokušali su koristiti oni koji nisu ispravno shvatili bit križarskoga djelovanja. Članak je pisan općenito, ali jasno i bez aluzija predstavljajući pokušaj jasnoga upozoravanja na neprihvatljive stavove i zloupotrebe ustaških vlasti u odnosu na Križarsku organizaciju. U svojem osvrtnu Znidarčić piše:

U našoj Križarskoj organizaciji ima načela, ima temeljnih gledišta koja se nikada ne mogu mijenjati, niti drugačije shvatiti, nego su se uvijek shvaćala. Nikakve nove prilike ne mogu utjecati na naš stav u osnovnim pitanjima križarskog rada! Križarstvo nije organizacija pojedinaca, skupine ili što sličnog, nego je organizacija kojoj je sama Crkva dala ideologiju i smjernice za rad, organizacija koja se u čitavom dosadašnjem radu uvijek vodila smjericama Papa i Svete Stolice, organizacija, kojoj je dr. Ivan Merz, prvi Križar, dao jasne poglede na sva aktualna životna pitanja. Stoga je potrebno, da baš danas – kada se nalazimo na početku nove radne godine – odgovorimo na neke tvrdnje, za koje smo u posljednje, vrijeme čuli i čitali ih, a to je da se u Križarskoj organizaciji radilo, jer se drugačije nije moglo i to u određenom pravcu i duhu. Duhu, koji je kao takav, nije spadao na Križarsku organizaciju. Na početku smo naglasili da Križarstvo ima jasna načela. Od osnutka Križarske organizacije je već prošlo skoro 15 godina, a preko 20 godina od početka orlovsko-križarskog rada i možemo utvrditi, da su Križari – makar koliko se oko njih prilike mijenjale i imale utjecaje na križarski rad – uvijek ostali vjerni osnovnim načelima svoga rada i da su baš zato često puta bili krivo suđeni, jer se nisu htjeli odreći svojih načela, načela, koja su karakteristična za hrvatsko Križarstvo. Radili smo i ostali smo vjerni uvijek onim načelima koje nam je dala Crkva, formulirao Papa, a na naše prilike prvi primijenio dr. Ivan Merz. Ovaj je naš beskompromisni stav u najvažnijim pitanjima za Križarstvo često značio krize i poteškoće, ali na koncu uvijek pobjedu! Križarstvo je na svom putu ustrajalo i ustrajat će.⁷⁰

69 HR – ALZ, fond: Predavanja i govori, kut. 4, govor dr. Lava Znidarčića održana 18. ožujka 1945. g. (rukopis).

70 Lav Znidarčić, Da se razumijemo, *Nedjelja*, 33., 1944. (Znidarčić 1944: 7).

Početak 1945. godine osjećao se zamor na svim razinama. Vlasti NDH shvatile su da su rat izgubile i da je pitanje dana kada će partizani ući u glavni grad. S druge strane, željele su poboljšati odnose s Katoličkom Crkvom i nadbiskupom Stepincem. Katolička Crkva u Hrvatskoj bila je u strahu od moguće odmazde komunista, što se kasnije obistinilo. Na jednome od zadnjih razgovora sa Stepincem, 6. svibnja 1945., Znidarčić je priopćio kako je donio odluku da će ostati u Hrvatskoj te da je spreman snositi odgovornost za moguće propuste u svojem radu. Stepinac je Znidarčiću i tada pružio punu podršku rekavši mu da i on ostaje uz svoj narod.⁷¹

5. Uhićenja i sudski progon dr. Lava Znidarčića, predsjednika Križarske organizacije, pod komunističkom vlasti nakon 1945. godine

Ulaskom partizana u Zagreb u svibnju 1945. godine odmah je započeo obračun protiv „državnih neprijatelja“. Među prvima se na udaru našao i aktualni predsjednik Velikoga križarskog bratstva dr. Lav Znidarčić, koji je već 17. svibnja 1945. bez ikakva razloga dobio otkaz iz Hrvatske radničke komore gdje je radio kao pravni referent, a potom je i uhićen 25. srpnja te je dopraćen u zatvor na Maksimiru. Nakon saslušanja Odjeljenja za zaštitu naroda (OZNA-e) 1. kolovoza 1945. prebačen je u zatvor na Savskoj cesti gdje je zadržan do 15. kolovoza 1945. Kao i sve političke uznike, OZNA, kasnije Uprava državne bezbjednosti (UDBA), ga je od samoga početka operativne obrade označila kao „klerikalca“ i „državnoga neprijatelja“ te je u arhivskim dokumentima bio zaveden pod brojem dosjea 229582, koji je jugoslavenska tajna policija revno vodila od njegova prvoga uhićenja. Iz dosjea je razvidno da je dr. Znidarčić prvi put uhićen na Maksimiru u srpnju 1945. godine, gdje se nalazio kao domobranski dočasnik, te je danima bio saslušan i vrlo grubo ispitivan o svojim aktivnostima za vrijeme Drugoga svjetskog rata jer nije bio član KPH-a ni pristaša partizanskoga pokreta. Sve je to bilo zanimljivo tajnoj službi koja je revno prikupljala podatke o radu dr. Znidarčića u Križarskoj organizaciji, koja je također bila na listi sumnjivih organizacija.⁷²

Dosje političkoga zatvorenika dr. Lava Znidarčića pažljivo je vođen sve do 1962. godine i imao je 870 stranica, a za razdoblje sljedećih trideset godina operativci Službe državne sigurnosti (SDS) ispisali su svega trideset stranica, ali je veći dio spisa s početka 1990-ih nestao iz arhive. Ipak, neki su smatrali da je dr. Znidarčić velika enigma. Nakon pada komunističkoga režima nije mu omogućen uvid u arhivu jer se u spisima nalaze i imena doušnika i špijuna koji su pratili rad dr. Znidarčića te su redovito izvještavali agente UDBA-e o njegovu kretanju i djelovanju. Upravo zato, lako se može zaključiti da mu je uvid u postupanje jugoslavenske tajne policije od 1945. do 1990. godine onemogućen radi zaštite identiteta pojedinaca, točnije suradnika UDBA-e, od kojih su neki još živi.

Znidarčić je kao pravnik nastojao izbjeći sve moguće konflikte s vlasti koja je tražila način da ga zatvori. Gotovo sva njegova uhićenja najčešće su započinjala bez ikakva povoda, potom bi završio u zatvoru, često samici, ali bez formalnopravnoga postupka. Nakon određenoga vremena provedena u zatvoru bio bi otpušten kući, ali bez

71 HR – ALZ, fond: Personalije, kut. 2. Bilješke (rukopis).

72 HR – ALZ, fond: Križarstvo, kut. 4., Lav Znidarčić, Bilješke (rukopis).

izvođenja pred sud i bez formalnih pravosudnih obrazaca. Nije to bila nepoznanica za rad pravosudnih tijela i UDBA-e koja je sve nadzirala.

U predmetu broj 929 iz 27. studenoga 1950. naslovljenim *Žnidaršić Lav – predlog za otvaranje krivične istrage sa istražnim zatvorom*, koji je upućen Javnomu tužilaštvu Narodne Republike Hrvatske, razvidno je da je naredbom UDBA-e 25. studenoga 1950. pokrenut kazneni postupak te zapovjeden pritvor Lava Znidaršića zbog sumnje da je prije okupacije aktivno surađivao s protunarodnim elementima, koji su pripremili okupaciju zemlje i porobljavanje naroda Jugoslavije, tj. da je za vrijeme okupacije aktivno surađivao s okupatorom i kvislinškim vlastima, tj. da je njegovim nastojanjem i djelatnost Križarske organizacije u sklopu Katoličke akcije stavljena u službu okupatora i terorističke vlasti tzv. NDH, a protiv NOP-a, da je nakon oslobođenja inicirao ilegalnu djelatnost protiv narodnih vlasti, da je u toj djelatnosti sudjelovao i njome rukovodio, da je špijunirao u korist neprijateljskih elemenata izbjeglih u inozemstvo i u korist stranih obavještajnih centara, da je širio i organizirao širenje neprijateljske propagande i alarmantnih vijesti, da se bavio ilegalnom trgovinom.⁷³

Prethodno protiv okrivljenog naređen je pritvor dana 25. rujna 1950. g. Budući da postoji opravdana sumnja da bi okrivljeni nalazeći se na slobodi mogao omesti pravilan tok istrage, te se u smislu čl. 142 ZKP, predlaže da se donese Rješenje o otvaranju krivične istrage sa istražnim zatvorom. Prilaže se zapisnik o saslušanju okrivljenog, Naredba o pokretanju izvidjaja i Naredbu o dovođenju i pritvoru. Smrt fašizmu – Sloboda narodu! Za Upravu državne bezbjednosti ppukovnik Vidović Gabro.⁷⁴

Iz spisa je razvidno da je UDBA pokrenula prijedlog za otvaranje kaznenoga istražnog postupka protiv dr. Lava Znidarčića, ali pravni postupak nije do kraja realiziran. Očigledno je da je cilj jugoslavenske tajne policije bio držati osumnjičenika stalno pod čvrstim nadzorom i neizvjesnosti te tako snažno psihološki utjecati na njega i njegov rad. Iz spisa vidimo da je Znidarčić kontinuirano bio izložen pritiscima jugoslavenske tajne policije jer je već 1952. godine ponovno bio uhićen. U predmetu upravnoga postupka (UP) broja 433-1952 s nadnevkom 7. veljače 1952. Vijeće za prekršaje pri Ministarstvu unutrašnjih poslova u Zagrebu donijelo je Rješenje prema kojemu se Lav Znidarčić upućuje na boravak u Staru Gradišku u trajanju od 24 mjeseca. Naime, UDBA je ponovo protiv Znidarčića pokrenula postupak pod brojem 292/50 s nadnevkom 24. studenoga 1950. i to kao kazneni postupak zbog krivičnoga djela iz čl. 118 Kaznenoga zakona Narodne Republike Hrvatske, pa je na temelju mišljenja Javnoga tužilaštva NRH 1. siječnja 1952. predmet pod brojem 28/1952 ustupljen Vijeću na postupak.⁷⁵

73 HR – ALZ, Fond: Križarstvo, kut. 4., Predmet: Ministarstvo unutrašnjih poslova, Uprava državne bezbjednosti, FNRJ, Zagreb, Broj: 929., Dne, 27. XI. 1950., Žnidaršić Lav, predlog za otvaranje krivične istrage sa istražnim zatvorom, Javnom tužilaštvu Narodne Republike Hrvatske, Za Upravu ppukovnik Vidović Gabro.

74 HR – ALZ, Fond: Križarstvo, kut. 4., Predmet: Žnidaršić Lav – zahtev za određivanje pritvora i otvaranje krivične istrage sa istražnim zatvorom, Zagreb, 25. IX. 1950., UDB-a, pukovnik Vidović Gabro.

75 HR – ALZ, Fond: Križarstvo, kut. 4., Predmet: Žnidaršić Lav – Ministarstvo unutrašnjih poslova Narodne Republike Hrvatske, UP. Broj: 292.1950.

Rješavajući predmet, Vijeće je potvrdilo da je s ciljem sprječavanja štetnoga utjecaja Lava Znidarčića na druge potrebno u svrhu njegova odgajanja primijeniti zaštitnu mjeru upućivanja na boravak na određeno mjesto. S obzirom na stupanj opasnosti koju bi njegov neprijateljski rad mogao izazvati, pokazuje se određivanje trajanja ove mjere osnovanim. Protiv ovoga rješenja Znidarčić je imao pravo žalbe u roku od osam dana nakon primitka Rješenja preko Vijeća za prekršaje pri Ministarstvu unutarnjih poslova FNRJ-a. Žalba nije odgađala realizaciju istoga rješenja. U potpisu je bio predsjednik vijeća Ivan Brezović.⁷⁶

U dopisu odvjetnika Ive Politea upućena Helli Znidarčić 19. veljače 1952. godine, ističe se da je primio njezino pismo u kojemu izražava zadovoljstvo postignutim žalbenim postupkom. Politeo nije mogao precizno kazati u koju ustanovu će biti premješten dr. Lav Znidarčić, ali joj je savjetovao da se strpi dok joj se muž javi, odnosno da uputi dopis Komisiji za prekršaje MUP-a i zatraži odgovor.⁷⁷ Iz korespondencije je razvidno da se Znidarčić supruzi ponovno javio 11. ožujka 1952. jer očigledno nije bila dobila dopisnicu koju je poslao 16. veljače. Moli suprugu da mu obavezno donese olovke i papir čim mu odobre posjete.⁷⁸

Da je tretman i odnos komunističkih vlasti prema Znidarčiću bio izuzetno strog i neprimjeren, svjedoči pismo njegove supruge Helle od 18. prosinca 1952. upućeno odvjetniku dr. Ivi Politeu u kojemu se požalila da joj već jako dugo nije odobren posjet suprugu te da je posljednji put je bila k njemu tek koncem svibnja. Dodaje da je saznala kako njezin suprug ne dobiva pakete ni novac koji mu redovito šalje zbog čega je štrajkao glađu i oštro prosvjedovao zbog lošega tretmana zatvorskih vlasti.⁷⁹ Iz drugoga pisma odvjetniku Politeu doznajemo da je Lav Znidarčić bio prebačen na gospodarstvo Kazneno-popravnoga doma „Vojnović“ koji se nalazio na putu između Okučana i Stare Gradiške u pčelinjaku toga gospodarstva. Od odvjetnika je tražila da napiše žalbu kako bi se njezin muž pustio na slobodu.⁸⁰

Vijeće za prekršaje pri Državnome sekretarijatu za unutrašnje poslove NRH nakon razmatranja žalbe⁸¹ donijelo je 7. veljače 1952. Rješenje prema kojemu je ukinuto daljnje provođenje zaštitne mjere boravka u određenome mjestu („br. 433/52 protiv Znidarčić dr. Lava, namještenika iz Lovrana, kotar Rijeka“).⁸²

Nakon izlaska iz zatvora Znidarčić se vratio u Lovran te je početkom 1953. dobio posao u građevinske poduzeću *Primorje* iz Rijeke, a potom u Opatiji

76 HR – ALZ, Fond: Križarstvo, kut. 4., Predmet: Žnidarčić Lav – Rješenje Vijeća za prekršaje Ministarstva unutrašnjih poslova Narodne Republike Hrvatske, UP. Broj: 433-1952.

77 HR – ALZ, Fond: Križarstvo, Korespondencija, Pismo odvjetnika Ive Politea upućeno Helli Znidarčić, 19. veljače 1952.

78 HR – ALZ, Fond: Križarstvo, kut. 4., Korespondencija, Pismo dr. Lava Znidarčića upućeno Helli Znidarčić, 11. ožujka 1952.

79 HR – ALZ, Fond: Križarstvo, kut. 4., Korespondencija, Pismo Helle Znidarčić upućeno dr. Ivi Politeu, 28. srpnja 1952.

80 HR – ALZ, Fond: Križarstvo, kut. 4., Korespondencija, Pismo Helle Znidarčić upućeno dr. Ivi Politeu, 18. prosinca 1952.

81 Državni sekretarijat za unutrašnje poslove, Uprava javne bezbjednosti u predmetu Znidarčić dr. Lav – rješenje o ukidanju zaštitne mjere, na temelju čl. 5. st. 5 Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira (N.N. br. 72/1951.).

82 HR – ALZ, Fond: Križarstvo, kut. 4., Predmet: Žnidarčić Lav – Rješenje o ukidanju zaštitne mjere, Državni sekretarijat za unutrašnje poslove, Uprava javne bezbjednosti II/3-broj: 12471/1953., Zagreb, 10. travnja 1953.

kao nekvalificirani radnik, ali je ubrzo dobio otkaz jer je zatajio svoje pravničko zanimanje. Zbog egzistencijalne nesigurnosti, uslijedilo je njegovo seljenje s obitelji po Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Jedno u nizu mjesta u kojim je živio bio je Siverić u Dalmatinskoj zagori gdje je radio kao pravnik u rudniku ugljena. Od 1958. do 1962. bio je odvjetnički pripravnik u Zenici u uredu ugledna odvjetnika Fadila Imamovića. S obzirom na pravničko iskustvo te stečene formalne uvjete, dr. Znidarčić 1968. otvorio je odvjetnički ured u Zagrebu u Harambašićevoj ulici.⁸³

Nakon gušenja hrvatskoga proljeća u jesen 1975. četvrti je put uhićen te je u istražnome zatvoru proveo četiri mjeseca. Prema Rješenju Istražnoga odjela Okružnoga suda u Zagrebu, istražni sudac u kaznenome predmetu, Branko Sarapa, 22. listopada 1975. donio je Rješenje protiv dr. Znidarčića prema kojemu se mora provesti istraga jer je prema prikupljenim podacima Znidarčić osumnjičen da je

u cilju nasilnog obaranja samoupravnog društvenog uređenja u SFRJ te u cilju nasilnog izdvajanja SR Hrvatske iz SFRJ još 1963. godine stupio u vezu s ustaškom političkom emigracijom okupljenom oko „Hrvatske demokratske opozicije“ i oko „Hrvatske revije“, te kontinuirano sve do dana lišenja slobode suradjivao sa navedenim ustaškim organizacijama u inozemstvu dostavljajući im podatke političkog, ekonomskog i drugog obavještajnog karaktera koji su one koristile u svojoj neprijateljskoj djelatnosti protiv SFRJ, te po uputstvima navedenih ustaških organizacija u inozemstvu radio na formiranju ilegalne neprijateljske organizacije u zemlji, dakle, kao građanin Jugoslavije, u namjeri obaranja državnog i društvenog uređenja protiv Jugoslavije stupio u vezu sa stranom organizacijom i izbjegličkom grupom osoba i pomogao im u vršenju neprijateljske djelatnosti i u tu svrhu stvarao zavjeru i grupu osoba radi vršenja ove djelatnosti, pa da je time počinio krivično djelo protiv naroda i države učestvovanjem u neprijateljskoj djelatnosti protiv Jugoslavije i udruživanjem protiv naroda i države opisano po čl. 109. KZ i čl. 117. St. 1. KZ.⁸⁴

U obrazloženju Rješenja ističe se da je Okružno javno tužilaštvo (OJT) u Zagrebu podnijelo Zahtjev za provođenje istrage protiv okrivljenoga dr. Lava Znidarčića jer je prema prikupljenim dokazima osnovano sumnjivo da je počinio kazneno djelo kako je opisano u dispozitivu istoga rješenja. Naime, osnovana sumnja proizlazi iz kaznene prijave Službe državne sigurnosti Centra u Zagrebu, ali u prilogu dokazi nisu dostavljeni. S obzirom na to da je okrivljenik izjavio da će se koristiti svojim pravom iz čl. 203. st. 2. ZKP-a i da u istražnome postupku neće iznositi svoju obranu, time je pravno omogućeno djelovanje OJT-a koje se odnosi na prikupljanje dokaza. Zanimljivo, u obrazloženju OJT-a ističe se kako će zbog odluke o podizanju optužnice, zatražiti od SDS-a dokaze koji su potrebni da bi se moglo odlučiti hoće li se podizati optužnica ili ne, a što je svrha istrage prema čl. 146. st. 2. ZKP-a zbog čega je OJT tako odlučio.⁸⁵ Još je zanimljivije Rješenje Okružnoga suda u Zagrebu, s nadnevkom 20. travnja 1976., u čijemu se obrazloženju ističe:

83 HR – ALZ, Fond: Križarstvo, kut. 4., Privatne bilješke (rukopis).

84 HR – ALZ, Fond: Križarstvo, kut. 4., Predmet: Žnidarčić Lav, sin Ivana i Josipe rođene Kabatnik – Okružni sud Zagreb, Istražni odjel, Poslovni broj: Kio 1301/75. Rješenje o istrazi.

85 HR – ALZ, Fond: Križarstvo, kut. 4., Predmet: Žnidarčić Lav, Okružno javno tužilaštvo, Rješenje.

Po završenoj istrazi Okružno javno tužilaštvo Zagreb obavijestilo je ovaj sud svojim dopisom od 16.IV.1975. broj: KD-1667/75 da odustaje od krivičnog gonjenja okrivljenog Znidarčić dr. Lava. S obzirom da je Okružno javno tužilaštvo Zagreb dalo izjavu da je odustalo od gonjenja valjalo je temeljem čl. 158. ZKP obustaviti istragu.⁸⁶ (HR – ALZ, Fond: Križarstvo, Okružni sud Zagreb, Istražni odjel.).

Razvidno je da se komunistička vlast perfidno igrala s „optuženikom“ Znidarčićem i da je kontinuirano od 1945. stalno bio osumnjičen i uhićivan, a zatim zatvaran u zatvore po raznim mjestima u tadašnjoj državi, ali bez sudskih presuda. Nedvojbeno je da je Znidarčić kao iskusan pravnik i odvjetnik znao da ne smije dati povoda jugoslavenskoj tajnoj policiji, pa se zato posebno čuvao i pazio s kime se druži u ključnome razdoblju, ali nije prestao djelovati kao predsjednik VKB-a. Štoviše, redovito se sastajao s užim vodstvom križara. Vjerojatno je i takva aktivnost UDBA-i davala povod da izmisli optužnicu i pokrene kazneni postupak zasnovan na lažnim dokazima koji su uvijek rezultirali odbacivanjem kaznene prijave.

Iz zapisa pod naslovom *Moja tamnovanja*, koje je objavio i u *Hrvatskoj reviji* 1990. pod pseudonimom „Hrvatski robijaš“, Znidarčić je opisao svoja iskustva u komunističkim zatvorima. Najteže mu je padalo odvajanje od svoje obitelji koja mu je bila glavni oslonac u životu i zbog koje je živio. On između ostaloga piše:

U ovom sam zatvoru tek kratko vrijeme. Kod kuće su ostala sitna djeca i divna majka, na kojoj je (ne prvi put) sav teret obitelji i života u ovoj „oslobođenoj“ zemlji. Ovaj mi je zatvor inače poznat, nisam prvi put u njemu... Izolacija je zatvorenika strožija, stražari, tamničari i „dežurni oficiri“ na straži, sasvim službeni i „stručniji“... Od vremena do vremena se čuju i koraci onih, koji raznose hranu ili pak onih, koji odlaze ili se vraćaju sa saslušanja. Kadkada se čuje i njihovo stenjanje, jer su batinani, a stražari im pomažu u hodu... Ponekad se osjeti, da se netko taj čas nečujno „odmaknuo“ od „špijunke“ na vratima ćelije. To „dežurni“ bosonog u čarapama ili laganim papučama prisluskuje i gleda kako se zatvorenici u pojedinoj ćeliji ponašaju. Bude nas u ranu zoru, radi pražnjenja „kible“ i skromne toalete. Moja je samica na kraju hodnika, pa se budim već kod otvaranja vrata prve ćelije u hodniku. Spremam se na odlazak po vodu, koju dobivam samo u količini od jedne litre. To mi je čitav dan i za sve potrebe (...). Mojoj će djeci ovo „Nikolinje“ biti teško, žalosno i bolno. Moja će draga supruga (radi djece) sakriti suze i ne će pokazati bol, koja je trga. Ali neka zato drugoj djeci, drugim roditeljima širom svijeta, a osobito u mojoj dragoj i lijepoj Domovini bude i ovo „Nikolinje“ puno vedrine, puno radosti i nepomućene sreće. Za ovu željenu radost drugima, za ovu bol radi moje obitelji, isplati se trpjeti i u ovoj samici (...).⁸⁷ (HR – ALZ, Fond: Križarstvo, kut. 4., Privatne bilješke, Zapisi iz zatvora).

86 HR – ALZ, Fond: Križarstvo, kut. 4., Okružni sud Zagreb, Istražni odjel, Poslovni broj: Kio 1301/75. Rješenje o obustavi postupka, Zagreb, 20. travnja 1976., Istražni sudac Branko Sarapa.

87 HR – ALZ, Fond: Križarstvo, kut. 3., Privatne bilješke, *Zapisi iz zatvora*, Objavljeno u *Hrvatska revija*, München – Barcelona, XL (1990.), sv. 3 (159), 610–612. (pod pseudonimom Hrvatski robijaš).

6. Zaključak

Dr. Lav Znidarčić bio je angažirani katolički laik koji je svojim djelovanjem obilježio život Crkve u Hrvata o čemu najbolje svjedoči njegov rad u Križarskoj organizaciji kojoj se posvetio sve do svoje smrti. Bio je promicatelj kulture života, zajedništva i građenja kršćanske kulture ophođenja. Kao katolički djelatnik ulazi u red istaknutih hrvatskih katoličkih intelektualaca koji je svojim autentičnim djelovanjem u Križarskoj organizaciji ugradio cijeloga sebe u organizaciji čiji bio vodeći predstavnik. Za njega se može ustvrditi da je bio „čovjek vjere i čovjek za vjeru“. Ostao je uspravan i dosljedan do samoga kraja riskirajući svoj vlastiti život i ugled koji je uživao. Što je za dr. Lava Znidarčića značila Katolička Crkva i Križarska organizacija, najbolje svjedoče njegove riječi:

Križarska organizacija bila je moja „druga škola“. Škola životnog idejnog opredjeljenja, škola duhovne formacije i intelektualne naobrazbe. Kroz orlovska i križarska društva prošlo je stotine tisuća mladića i djevojaka. Te su tisuće i nakon prestanka javnog djelovanja organizacije ostali vjerni geslu *Žrtva – Euharistija – Apostolat*, potvrđujući to svojim životnim primjerima. Odgajani smo bili za žrtvu, za odricanje, za pomoć bratu u nevolji, bez obzira da li je katolik ili ne. Razvijen je bio u nama snažan socijalni osjećaj, osjećaj za pravdu i osobito osjećaj prema našem napaćenom hrvatskom narodu, kojemu smo htjeli i služiti na najnesebičniji način. To je ono što je i meni dalo Orlovstvo i Križarstvo, a kod toga su nesumnjivu ulogu odigrali osobe kao Ivan Merz, Avelin Čepulić, Ivan Protulipac, Marica Stanković, Antica Ostojić, Vlasta Arnold i drugi. Mi smo svi, a posebno ja, duboko zahvalni organizaciji koja nam je pokazala put u život i koja nas je osposobila za velike životne zadaće.

Dr. Lav Znidarčić bio je i hrvatski politički uznik te žrtva totalitarnoga komunističkog režima – jedan među tisućama nevino progonjenih samo zato što su bili slobodoumni građani, jer nisu pripadali KPJ-u/SKJ-u ili su apstinirali od političke opcije koja je bila jedini izbor za svakoga u tadašnjoj Jugoslaviji. Znidarčić je od početka do kraja ostao dosljedan svojim odabranim uvjerenjima i načelima iako je kao i svaki čovjek imao izbora. Do samoga je kraja ostao uz Katoličku Crkvu kojoj je pripadao zalažući se za one vrijednosti za koje je već odavno shvatio da se isplati živjeti, biti i nadati se.

Literatura

- Jelaska Marijan, Z. 2009. *Grad i ljudi: Split 1918. – 1941.* Zagreb: Hrvatski institut za povijest.
- Kovačić, S. 1999. *Salonitansko-splitska Crkva, povijesni pregled:* Split
- Matković, H. 1998. *Povijest Jugoslavije, 1918.–1991. hrvatski pogled.* Zagreb: Naklada P.I.P. Pavičić.
- Matijević, Z. 2006. *Lučonoše ili herostrati? Prilozi poznavanju crkveno-nacionalne povijesti Hrvata početkom XX. stoljeća.* Zagreb: Erasmus Naklada.
- Nagy, B. 1995. *Hrvatsko križarstvo, Križarska organizacija – Veliko križarsko bratstvo, Postulatura za beatifikaciju Ivana Merza,* Zagreb

Služenje Crkvi i narodu, dr. Lav Znidarčić (1918.-2018.), (2018). Spomenica u povodu 100. obljetnice rođenja, *Vlastita naklada*, Zagreb.

Gelo, J. 1998. Narodnosni i vjerski sastav stanovništva Hrvatske, 1880–1991: po naseljima. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

Barčot, T. 2006. „Ispostava banske vlasti Banovine Hrvatske u Splitu 1939. – 1941.“, *Radovi Zavoda povijesnih znanosti HAZU Zadar*, sv. 18., 42.

Matić, Z. 2009. „Ivan Merz, suutemeljitelj i idejni vođa Hrvatskog orlovstva“, *Croatica Christiana Periodica* 63, 149–184.

Matić, Z. 2011. „Dr. Ivan Merz predvoditelj Katoličke Akcije u Hrvatskoj“, *Radovi – zavod za hrvatsku povijest*, vol. 43, 293–312.

Znidarčić, L. 1944. „Da se razumijemo“, *Nedjelja*, 33., 7.

Mrežna i elektronična vrela

Split. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 23. 5. 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=57463>>.

Mahnić Antun. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 2. 6. 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=38118>>.

Neobjavljeni arhivski izvori

HR - Arhiv dr. Lava Znidarčića, Zagreb

Fond: Personalije, kut. 1., Lava Znidarčića (rukopis)

Personalije: kut. 2., Pismo Ivana Znidarčića od 15. svibnja 1943.

Personalije: kut. 1., Lav Znidarčić, iskaznica člana Orlovske organizacije.

Fond: Veliko križarsko bratstvo, Zapisnici sa sjednica VKB-a.

Fond: Križarska organizacija, kut. 3., Propovijed nadbiskupa Alojzija Stepinca prigodom vjenčanja dr. Lava Znidarčića i Helle prof. Tišljarić, u svetištu sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu, 19. rujna 1943.,

Fond: Križarstvo, kut. 5. Zapisnik sa osnivačke skupštine, 16. prosinca 1993. g. (rukopis)

Fond: Križarstvo, kut. 3., Bilješke (rukopis)

Fond: Personalije, kut. 3., Pismo đakovačkog biskupa Antuna Akšamovića dr. Lavu Znidarčiću, Đakovo, 3. travnja 1942.

Fond: Križarstvo, kut. 3., Pismo dr. Lava Znidarčića zagrebačkom nadbiskupu Alojziju Stepincu, Zagreb, 12. studeni 1943.

Fond: Predavanja i govori, kut. 4., Predavanja Lava Znidarčića održano 7. svibnja 1943. g. (rukopis)

Fond: Predavanja i govori, kut. 4, govor dr. Lava Znidarčića održana 18. ožujka 1945. g. (rukopis)

Fond: Križarstvo, kut. 4., Predmet: Ministarstvo unutrašnjih poslova, Uprava državne bezbjednosti, FNRI, Zagreb, Broj: 929., Dne, 27. XI. 1950., Žnidaršić Lav, predlog za otvaranje krivične istrage sa istražnim zatvorom, Javnom tužioštvu Narodne Republike Hrvatske, Za Upravu ppukovnik Vidović Gabro.

- Fond: Križarstvo, kut. 4., Predmet: Žnidaršić Lav – zahtev za određivanje pritvora i otvaranje krivične istrage sa istražnim zatvorom, Zagreb, 25. IX. 1950., UDB-a, ppukovnik Vidović Gabro.
- Fond: Križarstvo, kut. 4., Predmet: Žnidaršić Lav – Ministarstvo unutrašnjih poslova Narodne Republike Hrvatske, UP. Broj: 292.1950.
- Fond: Križarstvo, kut. 4., Predmet: Žnidaršić Lav – Rješenje Vijeća za prekršaje Ministarstva unutrašnjih poslova Narodne Republike Hrvatske, UP. Broj: 433-1952.
- Fond: Križarstvo, Korespondencija, Pismo odvjetnika Ive Politea upućeno Helli Znidarčić od 19. veljače 1952.
- Fond: Križarstvo, kut. 4., Korespondencija, Pismo dr. Lava Znidarčića upućeno Helli Znidarčić od 11. ožujka 1952.
- Fond: Križarstvo, kut. 4., Korespondencija, Pismo Helle Znidarčić upućeno dr. Ivi Politeu od 28. srpnja 1952.
- Fond: Križarstvo, kut. 4., Korespondencija, Pismo Helle Znidarčić upućeno dr. Ivi Politeu od 18. prosinca 1952.
- Fond: Križarstvo, kut. 4., Predmet: Žnidaršić Lav – Rješenje o ukidanju zaštitne mjere, Državni sekretarijat za unutrašnje poslove, Uprava javne bezbjednosti II/3-broj: 12471/1953., Zagreb, 10. travnja 1953.
- Fond: Križarstvo, kut. 4., Predmet: Žnidarčić Lav, sin Ivana i Josipe rođene Kabatnik – Okružni sud Zagreb, Istražni odjel, Poslovni broj: Kio 1301/75. Rješenje o istrazi
- Fond: Križarstvo, kut. 4., Predmet: Žnidarčić Lav, Okružno javno tužilaštvo, Rješenje
- Fond: Križarstvo, kut. 4., Okružni sud Zagreb, Istražni odjel, Poslovni broj: Kio 1301/75. Rješenje o obustavi postupka, Zagreb, 20. travnja 1976., Istražni sudac Branko Sarapa.
- Fond: Križarstvo, kut. 3., Privatne bilješke, Zapisi iz zatvora, Objavljeno u Hrvatska revija, München – Barcelona, XL (1990.), sv. 3(159), 610–612. (pod pseudonimom Hrvatski robijaš)

HR - Arhiv bl. Ivana Merza

„Zapisnik Hrvatskoga orlovskeg saveza“, od 16. prosinca 1923.

HR – Hrvatski državni arhiv

Fond: RSUP SRH, 001.4, br. 1, kut. 9, Katoličke organizacije

Objavljeni arhivski izvori

Katolički Tjednik, br. 21, Sarajevo, 25. svibnja 1941., 5.

Katolički Tjednik, 18(21)/1942., br. 10, 8. ožujka, 4.

Katolički Tjednik, br. 18, Sarajevo, 3. svibnja 1941.,

Katolički Tjednik, br. 43, od 25. listopada 1942., 1.

Katolički Tjednik, br. 38, od 26. rujna 1943., 4.

Katolički Tjednik, br. 51, od 19. prosinca 1943., 5.

Nedjelja, 19. travnja 1941.

Nedjelja, 4. svibnja 1941.

Nedjelja, br. 23., Zagreb, 10. listopada 1943.

Nedjelja, 26. rujna 1943.

Novo doba, god. I., br.137.,24.10.1918., str. 3.

Novo doba, god. I., br.125., 12. 10.1918., str. 1.

DR. LAV ZNIDARČIĆ, CATHOLIC EMPLOYEE, CROATIAN PRISONER
AND LONG-TERM PRESIDENT OF THE CRUSADE ORGANIZATION
(SPLIT, AUGUST 14, 1918 – ZAGREB, DECEMBER 23, 2001)

Abstract

Based on unpublished archival material and recent literature, the author researched the life and work of Dr. Lav Znidarčić, a Catholic worker, Croatian prisoner and longtime president of the Great Crusade, the leading Catholic organization in the then Kingdom of Yugoslavia. He was the president of the Great Crusade (VKB) in the period from 1942 until 1945, when he was elected and then confirmed by the Archbishop of Zagreb, Dr. Alojzije Stepinac. He was the president of the VKB until the dissolution of the organization in 1945, but even after that he secretly led the organization until 1993, when the chairmanship of the organization was taken over by prof. dr. sc. Petar Kraljević.

Dr. Lav Znidarčić, was born on August 14, 1918 in Split to a traditional Catholic family. Even though they were raised Christian, one part of his family accepted Marxist ideology and an atheistic worldview.

From the earliest youth, Lav Znidarčić was a part of the Eagle Organization, in which he became an active member in 1926. After the Six-January Dictatorship banned his work in 1929, he became actively involved in the founding and work of the Crusader Organization in January 1930. During the Second World War, he proved to be a wise and pragmatic leader of the Great Crusade and consistent and loyal to the idea of the blessed Ivan Merz on the non-partisanship and non-politics of the Crusade, which he consistently advocated until his death.

Due to his social engagement after the Second World War, he was arrested and condemned several times by the communist authorities, but this did not sway him in his work and he remained completely consistent with the idea of the Blessed Ivan Merz and Catholic Action.

Key words: Dr. Lav Znidarčić, Great Crusade, President, NDH, regime, communism, persecution, arrest